

Ungdom og frivillig arbeid

Forståelse av ungdommers deltakelse i frivillig arbeid

Kristine Nordman

Masteroppgave i sosiologi og pedagogikk (integrert lektorutdanning) – Juni 2014

Forord

Jeg står her på målstrekken, etter fem år med en spennende og innholdsrik studietid som snart nyutdannet lektor. Så lenge jeg kan huske har min plan vært å bli lærer, og nå står jeg her, jeg har snart nådd målet mitt!

Grunnen til at jeg valgte å ta for meg temaet ungdom og frivillig arbeid, er fordi jeg har en særegen interesse for frivillig arbeid. Noe som har gjort denne perioden med masterskriving, veldig spennende, men også til tider krevende. Det er nå på tide å takke alle som har hjulpet meg fram til målet.

Aller først vil jeg takke mine informanter i ungdomsorganisasjonen RØFF. Uten dere hadde ikke dette prosjektet vært mulig. Takk for at jeg fikk ta del i deres hverdag som frivillige ungdom.

Jeg vil takke mine veiledere Anne Grete Sandaunet og Rolf Inge Larsen. Dere har stilt opp for meg til alle tider, med raske konstruktive tilbakemeldinger. Med våre gode samtaler, har jeg klart å holde meg på rett spor, og fått høre at jeg må konsentrere meg om en ting av gangen. Noe som jeg er veldig takknemlig for, da jeg er en person som gjerne vil ta tak i alt på en gang.

En stor takk går til Ann Christin Østnes, som har stilt opp for meg i hele studietiden min, og hjulpet meg til alle døgnets tider fra A-Å. Tenkt at jeg nå snart er i mål, og mye av det har jeg deg å takke for!

Til slutt vil jeg takk alle mine nære og kjære, familie og venner for at dere har holdt ut med meg i denne spennende, men til tider krevende perioden. Takk for all støtten, og oppmuntrende ord! Veldig glad i dere alle sammen! Ingen nevnt, ingen glemt.

Tromsø, 1. Juni 2014

Kristine Nordman

Innholdsfortegnelse

Forord.....	2
1. Innledning	6
1.1 Samfunnsmessig og sosiologisk begrunnelse.....	7
1.2 Pedagogisk begrunnelse	8
1.3 Norges Røde Kors	9
1.4 RØFF (Røde Kors Friluftsliv og Førstehjelp)	10
2. Det frivillige feltet	12
2.1 Ungdom og frivillighet	15
3. Sosiologiske forståelsesrammer	18
3.1 Altruistisk eller egoistisk?.....	18
3.2 Deltakelse som en del av et etablert handlingsmønster?.....	19
3.3 Deltakelse som et produkt av refleksivitet?	20
4. Pedagogiske forståelsesrammer.....	23
4.1 Den didaktiske relasjonsmodellen	23
4.2 Den proksimale utviklingssonen	24
5. Metode:	27
5.1 Kvalitativ forskning	27
5.2 Starten på prosjektet	29
5.3 Gjennomføring av intervjuene.....	30
5.4 Analyse og tolkning.....	31
5.5 Forskingen innenfor egen organisasjon.....	32
5.6 Intervju av ungdom	34
6. Drøfting av den empiriske undersøkelsen	37
6.1 Hva får ungdom til å starte med frivillig arbeid?	38
6.1.1 Familie og venner.....	38
6.1.2 Aktiviteten i fokus.....	40
6.1.3 Føler seg ikke hjemme i annen organisert fritid.....	45
6.2 Grunner til å fortsette med det frivillige arbeidet.....	46
6.2.1 Det sosiale fellesskapet med jevnaldrende	47
6.2.2 Varierende fritid	49
6.3 Kort oppsummert.....	50
7. Læringsprosessene.....	52
7.1 Det empiriske grunnlaget	52
7.2 Pedagogisk diskusjon	54
7.2.1 Den didaktiske relasjonsmodellen.....	54
7.2.2 Den proksimale utviklingssonen.....	56

7.2.3 Sett i sammenheng	57
7.3 En måte å lære på, en måte å være på.....	58
8. Avslutning.....	62
Litteraturliste.....	64
Internettkilder	65
Vedlegg	66
Vedlegg 1: Informasjonsskriv	66
Vedlegg 2: Intervjuguide.....	68

1. Innledning

Tema for dette prosjektet er frivillig arbeid, og da spesielt rettet mot ungdommers deltakelse i frivillig arbeid. Interessen for forskning på det frivillige feltet har økt kraftig siden 1990-tallet, både i Norge så vel som internasjonalt. Det er ikke bare forskerne som har fått øynene opp for dette feltet, også fra politisk hold har interessen økt for det de kaller den ”tredje sektor” i Norge. (Wollebæk, Selle og Lorentzen 2008). Det finnes forskning på individnivå og organisasjonsnivå innenfor det frivillige feltet. Jeg vil konsentrere meg om individnivået, og jeg vil se spesielt på ungdom, de fremtidige frivillige. Hvorfor velger de å være frivillige og hva skal til for at de fortsetter med frivillige arbeid i fremtiden?

Den empiriske undersøkelsen tar for seg frivillige ungdommer som er medlemmer av ungdomsgruppen RØFF. RØFF står for Røde Kors Friluftsliv og Førstehjelp, og blir brukt som et eksempel på frivillig ungdom i dette prosjektet. Målet med denne oppgaven er å få større innsikt i hva som får ungdom til å delta i frivillig arbeid. Jeg har gjennomført individuelle intervjuer og gruppeintervju av ungdommer mellom 12 og 14 år. Med utgangspunktet i den empiriske undersøkelsen og tidligere forskning, vil jeg foreta en sosiologisk drøftning av problemstillingen:

Hva er det som får ungdom til å starte med frivillig arbeid, og hvorfor velger de å fortsette?

Oppgaven har også en pedagogisk del og problemstillingen som belyses er:

Hvilke læringsprosesser går de frivillige ungdommene igjennom?

Det hevdes at samfunnet vårt er i endring, fra en kollektiv tankegang mot en individualistisk tankgang (Lorentzen og Dugstad 2011). Hva har dette å si for de fremtidige frivillige? Og hvorfor velger dagens ungdom å delta og hva får dem til å fortsette?

Grunnen til at jeg har valgt å ta for meg ungdom og frivillig arbeid er først og fremst fordi jeg har en særegen interesse for det frivillige feltet gjennom min egen deltakelse som frivillig i mange år i mitt lokale Hjelpekorps. Det medfører at jeg har valgt å ta utgangspunktet i en organisasjon som jeg har innsikt i fra før. Derfor vil det

bli en viss form for innenfra -perspektiv på oppgaven. Samtidig tar jeg tak i en nyetablert ungdomsorganisasjon av RØFF- medlemmer. Det er en organisasjon jeg selv ikke har noen personlig erfaring med fra før. Dette er noe jeg kommer vil utdype senere i oppgaven.

1.1 Samfunnsmessig og sosiologisk begrunnelse

Frivillig arbeid er samfunnsmessig interessant, spesielt frivillig arbeid innenfor redningstjenesten og Røde Kors. Jeg tenker blant annet på mediebildets fokus på de mange, og i noen tilfeller økte antall redningsaksjoner det har vært de siste årene i fjell og mark. Prosjektet kan være med på fremme kunnskap om ungdommers valg i en tid hvor den organiserte fritidsaktiviteten synker.

Som jeg kommer nærmere inn på senere, er samfunnsutviklingen i endring. Det fører med seg endringer også innenfor det frivillige feltet. Selv om det nå er snakk om en omformingsprosess, er det fremdeles mange ildsjeler over hele landet som bruker store deler av sin fritid til frivillig arbeid. Spørreundersøkelsene til Dag Wollebæk, Per Selle og Håkon Lorentzen viser til at 50 prosent av Norges befolkning har gjort en frivillig innsats, og 80 prosent av denne innsatsen finner sted innenfor organisasjonene (2000). Med bakgrunn i Wollebæk, Selle og Lorentzens forskning, vises det at frivillig arbeid er veldig omfattende i Norge, og vi ligger på toppen i Europa når det kommer til den frivillige innsatsen av befolkningen. Men ifølge disse forskerne viser samfunnsutviklingen til en endring, fra det kollektive til det individuelle (Wollebæk, Selle, Lorentzen 2000, Lorentzen 2003). Forskning viser at dagens ungdom er mer individualisert enn tidligere. *"For det moderne mennesket er organisasjonen bare viktig i den grad den kan virkeliggjøre målene til hver enkelt av oss"* (Lorentzen 2003:60). I dag er vi ikke like knyttet til organisasjonene slik medlemmene var tidligere, det blir en kontrast til den gamle folkebevegelsen. Einar Gergardsen uttalte: *"Folkebevegelsen var et tilholdssted fra vuggen til grav"* (Lorentzen 2003:60). Det kan se ut som vi finner færre og færre slike tilfeller i dagens samfunn. Håkon Lorentzen (2003) hevder at et levende organisasjonssamfunn er viktig for Norge, gjennom demokratiet og for at vi skal se oss selv som deltakere av helheten i samfunnet, som en del av nasjonen og velferdsstaten.

Ungdom og frivillig arbeid er av sosiologisk interesse på grunn av feltets betydning for sivilsamfunnet. Den frivillige sektor i Norge er en del av sivilsamfunnet, hvor blant annet de frivillige organisasjonene hører hjemme (Lorentzen 2004).

Sivilsamfunnet er omfattet av forskningsinteresse. Det handler om en gruppe mennesker som har et felles mål gjennom organisasjonene, noe som igjen kan føre til et sterkt fellesskap gjennom forpliktelser, verdi og moral. Som Håkon Lorentzen påpeker, gjør sivilsamfunnet samfunnet om til et fellesskap (2003).

1.2 Pedagogisk begrunnelse

Det frivillige feltet er også pedagogisk interessant med tanke på de læringsprosessene medlemmene av en frivillig organisasjon går gjennom og betydningen av disse. Dette vil jeg gå dypere inn i senere i oppgaven, mens jeg her tar et pedagogisk overblikk over situasjonen.

For eksempel skal ungdommene i RØFF gjennom flere førstehjelpskurs og turer i fjell og mark. Læringsprosessen handler blant annet om kunnskapen om hvordan man pakker en god tursekk, og hvor det kan være strategisk å gå når man skal på vinterfjellet. Det vil si at ungdommene skal lære seg livreddende førstehjelp, lære seg å ta ledelsen i forskjellige situasjoner og samarbeide med hverandre. Jeg vil ta utgangspunktet i den didaktiske relasjonsmodellen og den proksimale utviklingssonen av Vygotsky for å belyse læringsprosessene til medlemmene av RØFF (Imsen 2010a-b).

Ved hjelp av den didaktiske relasjonsmodellen og den proksimale utviklingssonen vil jeg forklare hvordan læringsprosessen til RØFF- medlemmene utvikler seg over tid. I skolen i dag er det en diskusjon om å sette søkelyset på elevenes og studentenes bevissthet om sin egen læringsprosess. Dette var også et tema som kom fram igjennom mine informanter, som var opptatt av å lære noe gjennom RØFF og hvordan de selv lærte best. Betydningen av å være med i en organisasjon som RØFF er også en viktig faktor.

1.3 Norges Røde Kors

Starten på Røde Kors sin historie begynte med sveitseren og forretningsmannen Henri Dunant, som i 1859 møtte på en slagmark med 40 000 døde og skadde, og bestemte seg for å hjelpe (Kroglund og Valmot 2007:34). «*Dunant ville ikke skille mellom venn og fiende; alle sårede måtte få hjelp, mente han*» (Ibid). Med denne grunntanken oppsto mottoet: «*Tutti fratellig*» som på norsk vil si «*vi er alle brødre*», for de frivillige som deltok i hjelpearbeidet (Ibid). Etter denne hendelsen skrev Dunant ei bok med navnet «*Minner fra Solferino*». Han fikk boken trykket og sendt rundt til «*statsoverhoder, ledende politikere, offiserer og andre med innflytelse*» over hele verden (Kroglund og Valmot 2007:35). Ideen hans var:

«Var det ikke mulig i fredstid å danne hjelpeforeninger i alle land, foreninger som satte som mål å gi de sårede i krig pleie og hjelp ved en frivillig utdannet arbeidskraft for dette formålet, og uten hensyn til soldatenes nasjonalitet?»
(Kroglund og Valmot 2007:35).

Etter en konferanse i Geneve, hvor 14 land var representert, ble ideen iverksatt. På denne konferansen ble de enige om at et rødt kors på en hvit bakgrunn, et omvendt sveitsisk flagg, skulle symbolisere hjelpearbeidere som tok seg av de sårede i krig (Ibid). Dette blir sett på som fødselen til Røde Korsorganisasjonen slik vi kjenner den i dag. Det finnes Røde Kors- og Røde Halvmåne- foreninger i 186 land (Ibid).

I dag er Norges Røde Kors en uavhengig og humanitær hjelpeorganisasjon basert på frivillig medlemskap. «*Organisasjonenes formål er å beskytte liv og helse og sikre respekt for enkeltmennesket*» (Røde Kors 2011:2). Det vil si at i starten på Røde Kors som organisasjon var oppgaven deres hovedsakelig å hjelpe sårede og skadde under krig. I dag handler det også om å hjelpe de som trenger det i fredstid. Røde Kors er en viktig støtteaktør for det norske velferdssamfunnet (Røde Kors 2011:8). Det kommer til uttrykk blant annet ved at det er et samarbeid mellom de frivillige og for eksempel politiet når en eller flere er savnet, og det er en leteaksjon på gang. De frivillige erstatter ikke kommunens og politiets ansvar, men er med på å utfylle dette ansvaret gjennom å stille opp når og der det trengs (Ibid).

Norge Røde Kors er en beredskapsorganisasjon med frivillige tilgjengelig innenfor redning og beredskap, omsorg og Røde Kors Ungdom (Røde Kors 2011:9). I tillegg har Norges Røde Kors nylig etablert RØFF.

1.4 RØFF (Røde Kors Friluftsliv og Førstehjelp)

Utgangspunktet for dette prosjektet er ungdomsorganisasjonen RØFF, en av flere organisasjoner som ligger under Norges Røde Kors. RØFF er en nyetablert ungdomsgruppe innenfor Røde Kors med utgangspunktet i et samarbeid mellom Hjelpekorpsset og Røde Kors Ungdom. Norges Røde Kors startet arbeidet med å etablere RØFF i 2010, og i 2011 ansatte de personell med ansvaret for RØFF-gruppene. Jeg har blant annet snakket med en av rådgiverne i Røde Kors RØFF, (Eyde 2014, personlig meddelelse), over telefon og fått informasjon om RØFF-gruppene i landet generelt. Gruppene rapporterer inn ca. 3 ganger i året, med informasjon om aktivitetsnivået i de bestemte gruppene. Pr. 12. desember 2013 er det 61 etablerte RØFF- grupper i Norge, med til sammen ca. 792 medlemmer. På grunn av at medlemskapet er frivillig, og at aktiviteten varierer noe fra gruppe til gruppe er dette antallet bare et grovt overslag av medlemskapene.

Målgruppene for RØFF er ungdom mellom 13-17 år, men hvis det er enighet i lokalforeningen kan aldersgrensen settes ned til 12 år. Dette må også gjøres på premissene til de som er eldre. Eyde påpeker at det er stort sprang mellom en ungdom på 17 og en på 12 år, men noen lokalforeninger har måtte sette ned aldersgrensen for å opprettholde gruppene. Fordi de mangler ungdom i alderen 13-17 år, har de fått fylt opp gruppene igjen når de har satt ned aldersgrensen. Dette har de blant annet gjort innenfor en av gruppene jeg har vært innom og intervjuet. Dermed består deres RØFF- gruppe hovedsakelig av ungdom i syvende klasse. Det finnes RØFF- grupper fra sør til nord i landet, med flest grupper i Sør-Norge.

RØFF ble i utgangspunktet etablert på bakgrunn av at flere lokalforeninger innenfor Røde Kors allerede holdt på med ungdomsgrupper som rekruttering til Hjelpekorpsset. I 2011 etablerte de en felles plattform for disse gruppene, med fokus på friluftsliv og førstehjelp. I dag ansees RØFF- gruppene som en viktig rekrutteringsbase for organisasjonen generelt. Ungdommene skal blant annet

gjennom omfattende ledertrening, grunnleggende trening innenfor friluftsliv og førstehjelp. Dette er kunnskap som Norges Røde Kors har behov for innenfor flere områder, både i det organisatoriske arbeidet innenfor organisasjonen og i de lokale Hjelpekorpsene. Eyde påpeker videre at RØFF er ei primærgruppe for ungdommer som ønsker å drive med friluftsliv og førstehjelp. Det er en ungdomsgruppe som skal omfange alle og det er aktiviteten som står i fokus. RØFF skal ikke være en samlingsplass for ungdom som ikke passer inn i andre organisasjoner. RØFF skal stimulere til et aktivt friluftsliv, og gi kunnskaper innenfor ledertrening og førstehjelp.

RØFF står for friluftsliv og førstehjelp. Det handler om å gi ungdom kunnskap og erfaring til senere i livet, og en base for eventuell deltakelse i frivillig arbeid innenfor Røde Kors Hjelpekorps. Ifølge informasjonsbrosjyren til ungdomsgruppen RØFF har de et direkte fokus rettet mot et aktivt friluftsliv og en lederopplæring og realistiske øvelser innenfor førstehjelp og redning. Gjennom RØFF lærer ungdommen også samhold, ansvar og ledelse gjennom samarbeid. Mottoet deres lyder slik: *«Med naturen som arena og friluftsliv som virkemiddel blir ungdommen kjent med Røde Kors` prinsipper og arbeidsmetoder»*. RØFF tilbyr en mengde forskjellige aktiviteter. Hvilke aktiviteter hver lokalforening tar for seg varierer fra RØFF-gruppe til RØFF-gruppe, og hvilke ledere gruppene har. Men føringene ligger på kunnskap om friluftsliv og førstehjelp. Gruppene jeg har vært innom har blant annet vært på flere turer i skog og mark; hatt førstehjelp inne og ute; vært på øvelser med det lokale Hjelpekorps; lært seg å pakke en tursekk og medlemmene har også lært seg å bruke skredsøkere.

2. Det frivillige feltet

Formålet med dette prosjektet er å få større innsikt i hva som får ungdom til å delta, og fortsette å delta, i frivillig arbeid. Som jeg nevnte innledningsvis har interessen for forskning på det frivillige feltet økt de siste årene, både i Norge og internasjonalt. Det er ikke bare forskere som har fått øynene opp for det frivillige feltet. Det politiske Norge har også fått større interesse for feltet. Det kommer blant annet fram i rapporten ”*Endringsprosesser i Norsk frivillighet – en kunnskapsoversikt*” som er skrevet av Dag Wollebæk, Per Selle og Kristin Strømsnes (2008). De tar blant annet for seg endringene på det frivillige feltet de siste årene og sammenligner med andre land i Europa.

Jeg vil begynne med å definere hva som ligger i begrepet *frivillig arbeid*. Det første de fleste tenker på når de hører begrepet ”frivillig arbeid” er *ulønnet arbeid*. I tillegg er det flere andre punkter som definerer frivillig arbeid, i og utenfor organisasjoner, noe jeg kommer tilbake til nedenfor. I Norge har vi et samarbeidsforum for de frivillige organisasjonene som heter ”*Frivillighet Norge*”. De arbeider blant for å fremme frivillighetspolitikken i Norge. Frivilligheten i Norge er mangfoldig, med lag og foreninger i alle varianter fra frivillig arbeid innenfor ”*helse og miljø, kultur og fritid og utdanning, til tros- og livssynsorganisasjoner og internasjonale organisasjoner*” (Om frivillighet Norge). Mer informasjon om Frivillighet Norge, kan leses på deres nettsider www.frivillighetnorge.no.

I forskningssammenheng definerer Dag Wollebæk, Per Selle og Håkon Lorentzen frivillig innsats som: «*en fellesbetegnelse for alle typer bidrag som blir gitt av fri vilje, og som kommer individer eller grupper utenfor husholdningen til gode*» (2000:34). De deler de frivillige bidragene inn i to kategorier; ”*frivillig og økonomisk*” (Wollebæk, Selle og Lorentzen 2000). Det frivillige bidraget omhandler ubetalt arbeid og medlemskap i frivillige organisasjoner (Wollebæk, Selle og Lorentzen 2000). Det frivillige medlemskapet deles inn i de passive og de aktive medlemmene. De passive ”*yter et beskjedent frivillig bidrag*”, i form av medlemskap eller i begrenset frivillig arbeidsinnsats (Wollebæk, Selle og Lorentzen 2000:105). De aktive yter en arbeidsinnsats som frivillig på mer enn 1 time i uken (Ibid). Et økonomisk bidrag omhandler ”*pengegaver, bidrag gjennom pengespill, naturalytelse og bevisste kjøp av varer og tjenester for å støtte stiftelser eller*

frivillige organisasjoner” (Wollebæk, Selle og Lorentzen 2000:35). I dette prosjektet konsentrerer jeg meg om den frivillige innsatsen til ungdommer som deltar i frivillig arbeid og har medlemskap i en frivillig organisasjon, altså de aktive medlemmene.

Kristen Ulstein (1998) tar for seg *frivillige organisasjoner*, og nevner for det første at en frivillig organisasjon må oppfylle minstekravene til organisasjonsteorien. Det vil si at en organisasjon må for det første ha et *”bevisst, stabilt og målrettet samarbeid mellom individer”*, og for det andre ha et *”minimum av struktur”* (1998:25). Hun lister videre opp flere kjennetegn ved en frivillig organisasjon. Blant annet handler det om at individene i organisasjonen har et registrert medlemskap, medlemmene er frivillig til stede og arbeidet bygger på ulønnet innsats (1998).

Organisasjonsstrukturen til Norges Røde Kors er basert på dette.

Norge er et land som er kjent for sin dugnadsånd, noe som kan sees på som en form for frivillig arbeid. Dugnaden har en sterk tradisjon i Norge, og kan spores tilbake så langt som til 1100-tallet, og er den dag i dag noe som utføres daglig over hele landet (Lorentzen og Dugstad 2011). Derfor velger jeg å ta med en kort definisjon, for å poengtere en viktig tradisjon som også finner sted innenfor organisasjonshverdagen i sivilsamfunnet. Akkurat som frivillig arbeid, finnes det mange definisjoner på hva en *dugnad* innebærer. En dugnad handler om en form for *”byttearbeid”*, hvor det var vanlig i Norge at nabolaget samlet seg for å utføre et arbeid på kort tid (Lorentzen og Dugstad 2011). Dugnad er et *”positivt ladet ord”* som fremkaller en form for kollektiv ånd hos mange. Den kollektive ånden handler om en *”vilje til å få ting til sammen, framfor å be «øvrigheten» om assistanse”* (Lorentzen og Dugstad 2011:11). Dette er en form for fellesarbeid som gjennomføres når *”den lokale lysløypa skal bygges, loppemarkedene skal skaffe penger i kassa eller at borettslagets uteareal skal ryddes”* (Ibid). Slik sett kan vi se at både frivillig arbeid og dugnader foregår innenfor Norges Røde Kors.

Den frivillige sektoren er en del av *Sivilsamfunnet* i Norge, som består av *”fritids-, interesse- og verdibaserte medlemsorganisasjoner”* (Lorentzen 2004:18). Innenfor sivilsamfunnet finner vi de frivillige organisasjonene, men også *”politiske partier, kooperative- og samvirkeorganisasjoner, stiftelser, sosiale bevegelser, aksjoner og kirkelige fellesskap”* (Lorentzen 2004:18). Vi snakker her om et *”sivilt engasjement”*, et fellesskap av mennesker som brenner for samme sak og utfører en

frivillig innsats for noe som går utenfor deres private interesser (Ibid). Summen av all frivillig innsats i Norge danner det vi kaller for sivilsamfunnet.

Lorentzen snakker videre om sivile fellesskap som dannes innenfor de forskjellige organisasjonene gjennom enkeltmennesker som velger å realisere sitt engasjement sammen med andre (2004). *”De sivile fellesskapene binder sammen mennesker med felles interesser, trosoppfatninger og kulturell bakgrunn”* (Lorentzen 2004:26). Gjennom disse fellesskapene oppstår en «vi - følelse», som er en av de sterkeste sidene ved sivile fellesskap og har stor betydning for mange innenfor sivilsamfunnet. Fellesskapet betydning kommer jeg tilbake til i kapittel 6, i drøftingen av den empiriske undersøkelsen.

De frivillige organisasjonene favner store deler av sivilsamfunnet og har en sentral plass gjennom *”idrettslag, velforeninger, grendelag, humanitære og kulturelle sammenslutninger, menigheter, hobbyklubber og mye mer”* (Lorentzen 2004:29). Det er også vanlig å snakke om et *”globalt sivilsamfunn”*, gjennom sammenslutninger på tvers av nasjonale grenser (Lorentzen 2004). Røde Kors er et eksempel på dette, med både nasjonalt og internasjonalt frivillig arbeid.

Sivilsamfunnet og de frivillige organisasjonene representerer en *tredje sektor* i vårt samfunn. Men det diskuteres om en tredje sektor kan skilles helt ut fordi de tre sektorene går inn i hverandre (Ulstein 1998). Den første sektoren omhandler private kommersielle interesser, i den andre dominerer politiske valgte organer og forvaltningsorganer og i den tredje finner vi de frivillige organisasjonene (Ulstein 1998). Det som er klart er at arbeidet som utføres i den tredje sektor er gjort på frivillig ulønnet grunnlag. Kristen Ulstein (1998) påpeker at dette kan problematiseres for eksempel innenfor Røde Kors som en organisasjon. Et eksempel er at Røde Kors driver asylmottak på vegne av det offentlige Norge og med offentlige midler. Dette er kommersiell virksomhet, men må likevel regnes som frivillig fordi det organiseres i navnet til Røde Kors.

I takt med samfunnsutviklingen har også dugnadstradisjonene og det frivillige arbeidet endret seg. Samfunnsutviklingen har endret fokus de siste tiårene gjennom modernisering av storsamfunnet. Moderniseringen har ført til at lokale tradisjoner er brutt ned, samtidig som nye har oppstått (Lorentzen og Dugstad 2011). Det norske

samfunnet beveger seg fra en ”epoke preget av fellesskap og samhold til en tid der individualisme og egennytte rår grunnen” (Lorentzen og Dugstad 2011:12). I følge en rapport til kultur- og kirke departementet i 2008 har endringsprosessene i norsk frivillighet gått fra å være et kollektivt prosjekt til en arena for individuell utfoldelse, gjennom den eldre generasjonen til dagens generasjon ungdom (Wollebæk, Selle og Strømsnes 2008). Dermed har deltakelsen i frivillige organisasjoner endret seg, folk deltar med andre premisser enn tidligere. I dag har det blitt mer og mer vanlig å «shoppe deltakelse» i mange forskjellige organisasjoner, mens det tidligere var mer vanlig å holde seg til «sin organisasjon». (Aars M. F 2011). I tillegg er «*det frivillige blitt mer frivillig de siste tjue årene*» (Wollebæk, Selle og Lorentzen 2000:250). Det vil si at grunnlaget for den frivillige innsatsen har endret seg. Det er ikke like vanlig i dag at medlemmer ”fødes” inn i organisasjonene gjennom sine foreldre, slik det var tidligere (Wollebæk, Selle og Lorentzen 2000). Dette er noe jeg kommer tilbake til senere.

2.1 Ungdom og frivillighet

Ifølge Dag Wollebæk, Per Selle og Håkon Lorentsen handler denne utviklingen om at ungdom i dag skiller seg ut fra tidligere generasjoner. I dag er det selve aktiviteten som står i sentrum og fokuset handler ikke om å støtte en konkret organisasjon (2000:248). De snakker videre om en *omformingsprosess* gjennom et generasjonsskifte innenfor organisasjonene. De unge representerer et ”*resultatorientert og instrumentelt syn*”, mens de eldre står for ”*atferd og holdninger som knyttet til det tradisjonelle*” (Wollebæk, Selle og Lorentzen 2000:248-249). Selv om det frivillige arbeidet innenfor organisasjonene har endret seg, engasjerer folk seg fremdeles slik jeg har visst til ovenfor. Men det frivillige grunnlaget antydes altså å ha endret seg fra å være en kollektiv innsats, til å nå handle om individualisering (Lorentzen 2003).

Endringsprosessene innenfor norsk frivillighet følger endringsprosessen i samfunnet generelt. Håkon Lorentzen (2003) snakker om en endring fra det en kollektiv tankegang til en individualistisk tankegang. I forhold til endringsprosessene kan vi også trekke inn artikkelen til Frode Flemsæter, Katrina M. Brown og Frank Egil

Holm (2011). Dette er en artikkel som handler om endringene innenfor friluftslivets tradisjoner de siste årene og inneholder en sammenligning mellom Norge og Skottland. Dette blir også relevant i mitt prosjekt om frivillig ungdom innenfor ungdomsgruppen RØFF.

I en undersøkelse som Jacob Aars, Åstra D. Nordø, Dag Wollebæk og Dag A. Christensen har tatt for seg kommer de fram til at ungdom legger større vekt på vennskap som en begrunnelse for frivillig arbeid (2011). Mens de eldre er mer knyttet til naboer og nærmiljøet gjennom familie og jobb, er de yngre generasjonene ikke i like stor grad knyttet til lokalsamfunnet. Derfor begrunner de vennskap som en viktig faktor for deltakelse (2011). Andelen ungdom som har venner som er frivillige har økt de siste årene (Aars m. fl. 2011). Undersøkelsene kommer også fram til at felles frivillige venner kan både ha en positiv og mindre positiv effekt gjennom å være en inspirasjon, men også rollemodeller for normer og verdier i forhold til frivillig arbeid eller drive aktivt rekrutteringsarbeid. Generelt er det en større oppfordring til å delta i 2009 enn det var i 1998, og dette kommer hovedsakelig av at de yngre oftere opplever å bli oppfordret til frivillig arbeid enn tidligere (Aars m. fl. 2011).

Det er også gjennomført nasjonale undersøkelser som sammenligner undersøkelser gjennomført i forskjellige år. Wollebæk, Selle og Lorentzen (2000) har gjennomført den mest omfattende spørreundersøkelse om frivillig organisering i Norge på individnivå. Spørreundersøkelsene er gjort i to omganger i 1986 og i 1998, hvor de har bredt sammenligningsgrunnlag. De tar blant annet for seg hvorfor vi velger å være frivillige.

Hvorfor vi velger å være frivillige er et sentralt spørsmål som mange forskere innenfor det frivillige feltet har stilt seg. Blant annet har Håkon Lorentzen og Jon Rogstad (1994) har tatt for seg begrunnelser for frivillig sosialt arbeid i en rapport til institutt for samfunnsforskning. Her kommer de fram til fem konkrete grunner for hvorfor vi velger å være frivillig; verdibegrunnelser, læringsbegrunnelser, selvaktelsesbegrunnelser, sosiale forventinger og arbeidsmarkedsbegrunnelser. Internasjonal forskning har også sett på hvorfor mennesker velger å være frivillige. I artikkelen *"Motivation to volunteer: a case study of the Edinburgh International Magic Festival"* har Paul Barron og Ivana Rihova (2011) sett på motivasjon for

frivillig arbeid i England. De kom fram til at motivasjonen for å delta som frivillig på festivalene hovedsakelig ligger i en egoistisk begrunnelse, i form av personlig fortjeneste for den frivillige innsatsen. Deltakelsen i det frivillige arbeidet førte til et positivt skriv de frivillige kunne sette på sine CV-er. Videre i artikkelen var det en diskusjon om funnene de hadde gjort i denne forskningen var et steg bort fra de altruistiske begrunnelsene for frivillig arbeid for eksempel en begrunnelse for frivillig arbeid som ligger i å hjelpe andre.

3. Sosiologiske forståelsesrammer

I dette kapittelet vil jeg ta for meg sosiologisk teori som jeg anser som relevant for prosjektet. Jeg vil starte med en kort introduksjon av begrepene altruisme og egoisme, med utgangspunktet i sosiologen Emilie Durkheim. Deretter vil jeg gå i dybden på Pierre Bourdieus begreper om habitus, felt, kapital og doxa. Jeg vil også ta for meg Anthony Giddens teori om overgangen fra det tradisjonelle samfunnet til det moderne og postmoderne samfunnet, og hans teori om det refleksive selvet. Dette tar jeg for meg for å sette søkelyset på hvorfor mennesker, og da spesielt ungdom, velger å delta i frivillig arbeid og hva som er bakgrunnen for denne innsatsen.

3.1 Altruistisk eller egoistisk?

Når vi ser på forskningen som er gjort innenfor det frivillige feltet, og på spørsmålet om hvorfor vi mennesker deltar i frivillig arbeid handler det ofte om å gjøre en innsats for fellesskapet beste eller med tanke på selvrealisering (Wollebæk, Selle og Lorentzen 2000, Lorentzen 2003, Lorentzen og Rogstad 1994). Etter å ha lest en del artikler på feltet og sett på flere begrunnelser for hvorfor vi velger å delta i frivillig arbeid, var den første tanken min å trekke linjer til en altruistisk eller egoistisk begrunnelse for den frivillige innsatsen.

Emilie Durkheims brukte begrepene altruistisk og egoistisk i sin selvmordsteori, men de kan også relateres til begrunnelse for frivillig arbeid. Kort forklart handler det altruistiske og det egoistiske selvmordet om en kollektivt eller en individualistisk tankegang. I det altruistiske selvmordet er individet strengt underdannet fellesskapet (Guneriusen, Andersen og Kaspersen 2005). Det egoistiske selvmordet handler om at individet er svakt knyttet til fellesskapet i samfunnet og individet mister da grunnleggende sosiale behov for tilhørighet (Ibid). Dette er ifølge Durkheim sentrale årsaker til at aktører velger å ta sitt eget liv. Spranget fra selvmord til frivillig arbeid er selvfølgelig stort, men jeg mener det har relevans med tanke på andre forskere som har sett på samme begrunnelse (Barron og Rihova 2011).

Som det vil komme fram av analysen, ligger det ikke en tydelig altruistisk eller egoistisk begrunnelse for de frivillige ungdommenes deltakelse. Det er likevel viktig å nevne disse begrepene fordi det er noe forskningen er opptatt av.

3.2 Deltakelse som en del av et etablert handlingsmønster?

Den franske sosiologen Pierre Bourdieu er mest kjent for stor bredde i sine empiriske undersøkelser, noe han har forsøkt å kombinere med en inngående begrepsutvikling. Han har en lang liste med forskningsfelt, blant annet innenfor skoler, universiteter, giftemålsstrategier, kjønn osv. (Jarvinen, Andersen og Kaspersen 2005). Bourdieu er ikke kjent for en konkret sosial teori, det handler mer om et vidt begrepsapparat (Ibid). Han er blant annet kjent for begrepene; habitus, felt, kapital og doxa. Jeg vil hovedsakelig konsentrere meg om habitusbegrepet til Bourdieu i denne oppgaven. Habitusbegrepet kan hjelpe meg å belyse spørsmålet om hvorfor ungdommene velger å delta i frivillige arbeid, gjennom å rette oppmerksomheten mot aktørens sosiale bakgrunn.

Bourdieu's habitusbegrepet er kjernen i hans handlingsteori (Joas og Knøbl 2009). Begrepet bygger på aktørens posisjon i det sosiale rom, og relasjonen mellom de sosiale strukturene og de mentale strukturene (Jarvinen, Andersen og Kaspersen 2005). *"Habitus er et system av varige, men foranderlige disposisjoner, gjennom aktørens oppfatninger, bedømmelser og handlinger i verden"* (Jarvinen, Andersen og Kaspersen 2005:358). Bourdieu poengterer at de opplevelsene vi har tidlig i livsløpet betyr mer enn de vi har senere i livet. Det vi si at mennesket lærer fra barndommen, videre innenfor familien, skolen og i verden av arbeid, en systematisk tankegang og et bestemt handlingsmønster (Joas og Knøbl 2009). Menneskets barndom og oppvekst er derfor av avgjørende betydning for dets habitus. Det er et sentralt moment hvilken sosial klasse vi kommer i fra. Ifølge Bourdieu deles samfunnet inn i tre klasser; den dominerende klasse, de dominerte og arbeiderklassen (Jarvinen, Andersen og Kaspersen 2005). Vi trives best sammen med personer fra samme samfunnsklasse som oss selv, for eksempel hvis vi ønsker å diskutere politikk. I en slik situasjon styrer vi unna de andre samfunnsklassene fordi vi ønsker å diskutere med noen som deler samme holdninger som oss selv (Ibid). Vår

personlige habitus er basert på vår livshistorie og identitet. Vi kan derfor ikke uten videre bryte oss ut av denne (Joas og KnÖbl 2009). I tillegg til at Bourdieu deler samfunnet inn i en tredelt struktur, snakker han om sosiale rom og sosiale felt. Innenfor det sosiale rom og det sosiale felt kommer han inn på begrepene kapital og doxa, noe som jeg ikke vil gå i dybden på her fordi begrepene ikke er relevante for mitt materiale, i denne sammenhengen.

3.3 Deltakelse som et produkt av refleksivitet?

Den engelske sosiologen Anthony Giddens regnes i dag som en av verdens førende samfunnsvitenskapelige tenkere. Han forfatterskap kan deles inn i tre perioder: den første perioden går fra begynnelsen av 1970-tallet til midten av 1980-tallet, hvor han konsentrerte seg om å forstå handling. Den andre perioden gikk fram til midten av 1990-tallet, hvor Giddens konsentrerte seg om en sosiologisk analyse av det moderne samfunnet. Etter dette og til dags dato konsentrer Giddens seg om de politiske dimensjonene i samfunnet (Kaspersen, Andersen og Kaspersen 2005). Jeg vil fokusere på den midterste perioden hans fra midten av 1980- til midten av 1990-tallet. Her tar han for seg overgang fra det tradisjonelle samfunnet til det moderne og postmoderne samfunnet, samt teorien om det refleksive selvet. Slik jeg ser det vil også dette ha relevans for å belyse problemstillingen min, som et alternativ til Bourdieus habitusbegrep. Hvorfor aktørene handler slik de gjør, er av spesiell interesse og relevans her fordi jeg ønsker å belyse hvorfor ungdom velger å delta i frivillig arbeid.

Giddens har tatt for seg overgang fra det tradisjonelle samfunnet til det moderne samfunnet. I det tradisjonelle samfunnet var det ytre forhold og tradisjonen som dannet aktørenes identitet. Gjennom *"slektskap, kjønn og sosial status var aktørens identitet stort sett fastlagt fra fødselen"* (Kaspersen, Andersen og Kaspersen 2005:441). I dagens moderne samfunn er det noe annet. Her kommer Giddens inn på det han kaller *"et refleksivt prosjekt gjennom selvidentitet"*. Kort sagt handler det om at *"vi er, hva vi gjør oss selv til"* (Ibid). I følge Giddens møter aktørene en kontinuerlig strøm av valgmuligheter i det moderne samfunnet. Aktøren må selv velge hvilke valg han eller hun skal ta, og dermed former aktørene sin egen identitet

gjennom disse valgene. Det moderne samfunnet endres i en rask hastighet, og dette fører til at selvet og selvidentiteten står ovenfor et refleksivt prosjekt (Kaspersen, Andersen og Kaspersen 2005).

Videre snakker Giddens om tre grunnleggende strukturelle trekk ved moderniteten; atskillelsen av tid og rom fra sted, utleiring og institusjonell refleksivitet. Et eksempel på at moderniteten fører til atskillelse i tid og rom er den moderne familie. Gjennom moderne kommunikasjonsmidler kan familie holde kontakten selv om far og mor er i arbeid, og ungene går skole i utlandet. I det tradisjonelle samfunnet var våre handlinger konsentrert i et bestemt rom og på et bestemt sted. I dag trenger vi ikke å befinne oss på samme sted i samme tid som for å kommunisere. *"Tvilen er et gjennomgående trekk ved den moderne kritiske fornuft"* (Giddens 1996:11). Det vil si at all viten må ha en hypotetisk form, påstander kan være sanne, men vise seg og ikke være det senere tidspunkt. Dette er noe som preger hverdagslivet til en hver aktør i det sen- moderne samfunnet, som Giddens kaller nåtidens verden (Ibid). De praktiske oppgavene i hverdagen må *"løses i et virvar av muligheter og tilbud"* (Giddens 1996:11).

Utleiring handler om modernitetens iboende globaliseringstendens, hvor tillit er av stor betydning for personlighetens utvikling. Giddens (1996) viser til eksempelet om tilliten mellom en mor og dets barn. Et annet begrep som også er av stor betydning er risiko, hvor globaliseringen kommer inn i bildet. *"Moderniteten er en risikokultur"* (Giddens 1996:12). Det vil si at det tekniske og globale moderne samfunn introduserer nye former for risiko. Ikke nødvendigvis risiko som ikke fantes tidligere, men en type risiko som tidligere generasjoner ikke trengte å forholde seg til, nettopp fordi det tradisjonelle samfunnet bar preg av å befinne seg på en bestemt plass, til en bestemt tid. Slik jeg var inne på ovenfor er vi ikke lengre avhengig av å være på samme plass for å kommunisere, globaliseringen og den teknologiske utviklingen har ført til at vi kan kommunisere på tvers av landegrenser.

Det tredje strukturelle trekket ved moderniteten handler om institusjonell refleksivitet. Det produseres kontinuerlig store mengder ny kunnskap om de forskjellige institusjoner og praksiser i det moderne samfunnet. Denne kunnskapen fører til reorganisering av de samme institusjonene (Giddens 1996). Det faktum at samfunnet endrer seg på bakgrunn av disse tre strukturelle trekkene fører oss inn i en

ny epoke som Giddens kaller det posttradisjonelle samfunn. Fra 1970-tallet er det tradisjonelle blitt utfordret gjennom utleiring og globalisering og en konstant reorganisering på grunn av ny kunnskap (Ibid). Det vil si at det tradisjonelle samfunnet er erstattet av aktørenes valgmuligheter og refleksivitet (Ibid).

I det tradisjonelle samfunnet var din identitet basert på din families sosiale posisjoner i samfunnet. I dag baser du din identitet på refleksive valg og aktive beslutninger. Det er dette Giddens kaller det refleksive selv, eller selvets refleksive prosjekt (1996).

”Jo mer tradisjonen mister sitt tak, og jo mer dagliglivet rekonstrueres på bakgrunn av dialektiske samspill mellom det lokale og det globale, desto mer tvinges individene til å treffe valg om livsstil blant mange forskjellige muligheter” (Giddens 1996:14).

For å skape en selvidentitet står aktøren ovenfor kontinuerlige valg. Vi kan for eksempel se på endringene innenfor den tradisjonelle kjernefamilien. I det tradisjonelle samfunnet var det vanlig at du giftet deg før du fikk barn, hvor kvinnen tok seg av barna og mannen forsørget hjemmet. I dag er den tradisjonelle kjernefamilien i ferd med å bli erstattet av ”forhandlingsbaserte” forhold mellom likeverdige parter. Det er dette Giddens kaller for det ”rene forhold”. Med det mener han at vi i dag baserer våre forhold på grunnlaget av hva vi personlig får ut av det, og ikke for å tilfredsstille tradisjonene (1996). Her kommer vi tilbake til betydningen av tillit i et forhold, en form for forpliktelse.

Gjennom refleksive valg kan vi selv bestemme hva vi ønsker, og får vi ikke noe ut av forholdet, kan vi velge å gå fra vår partner og finne en ny. Her kan vi også trekke linjene til interessen for frivillig arbeid. Det finnes mange former for frivillig arbeid. Hvis du er medlem i en frivillig organisasjon som ikke tilfredsstiler dine forventninger eller interesser, kan du velge å melde deg ut av den og inn i en annen organisasjon. Det kan man gjøre på grunn av det refleksive selv og de mange valgmulighetene. Giddens syn på det senmoderne samfunnet er av en spesiell relevans for dette prosjektet, siden jeg tar for meg begrunnelser for ungdommers frivillige arbeid.

4. Pedagogiske forståelsesrammer

I dette kapittelet vil jeg ta for meg pedagogisk teori jeg anser som relevant for prosjektet. Det finnes mange pedagogiske vinklinger jeg kunne valgt, men jeg velger å konsentrere meg om den didaktiske relasjonsmodellen og den proksimale utviklingssonen. Dette tar jeg for meg for å sette et pedagogisk lys på prosjektet og for å svare på underspørsmålet mitt om de frivilliges læringsprosesser.

4.1 Den didaktiske relasjonsmodellen

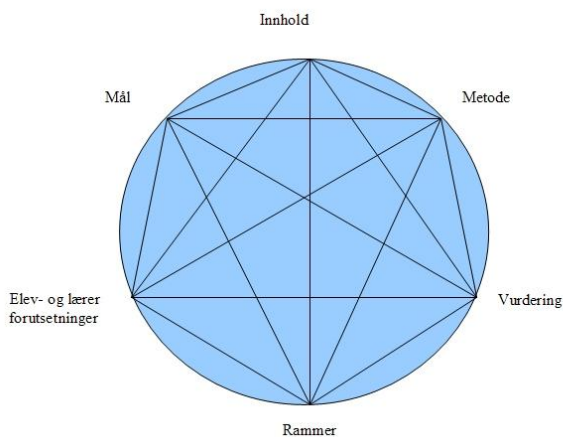
Den didaktiske relasjonsmodellen ble introdusert av Bjarne Bjørndalen og Sigmund Lieberg i 1978 (Imsen 2010a:405). Modellen består av seks punkter som er viktig i en planleggingsprosess for en undervisningssekvens i skolen. Jeg vil bruke Gunn Imsens beskrivelse av modellen (2010a:405-406):

De seks punktene er; *undervisningens mål, faginnhold, læringsaktiviteter, vurdering, elev- og lærerforutsetninger og materielle forutsetninger.*

Undervisningssekvensen må ha et mål. Med det menes hva elevene skal sitte igjen med av kunnskap etter undervisningen. Faginnhold kan for eksempel ta utgangspunktet i læreboka. Læringsaktiviteter handler om hvordan elevene skal lære dette, for eksempel gjennom individuelle oppgaver eller i grupper. Vurdering kan for eksempel skje gjennom et muntlig fremlegg, eller en skriftlig prøve hvor elevene får tilbakemelding fra lærere på hvordan det har gått. Elev- og lærerforutsetninger handler om hvilken kunnskap eleven allerede sitter inne med og hva læreren kan lære fra seg. Læreren må for eksempel legge til rette undervisningen slik at alle elevene skal ha mulighet til å fullføre den planlagte undervisningssekvensen. Til slutt har vi materielle forutsetninger. Det handler om hva vi har tilgjengelig av ressurser som kan brukes i undervisningen, for eksempel om alle elevene har en egen datamaskin eller om det er ei tilgjengelig tavle eller en tv i klasserommet slik at læreren kan legge til rette for undervisningssekvensen.

Modellen bygger på ideen om at det er en sammenheng mellom disse faktorene i en undervisningssekvens. Selv om dette er en modell som tar utgangspunkt i en god planlegging av en undervisningssekvens med en felles forståelse av begrepene for

lærerne, kan vi også sette den i verk utenfor klasserommet eller se på medlemsmøtene til RØFF som et klasserom. Det er et gjensidig avhengighetsforhold mellom disse seks faktorene. Hvis vi for eksempel ser på medlemsmøtene til RØFF, må de blant annet planlegges godt med et felles mål og en læringsprosess underveis. Eksempel på modellen er visst nedenfor:

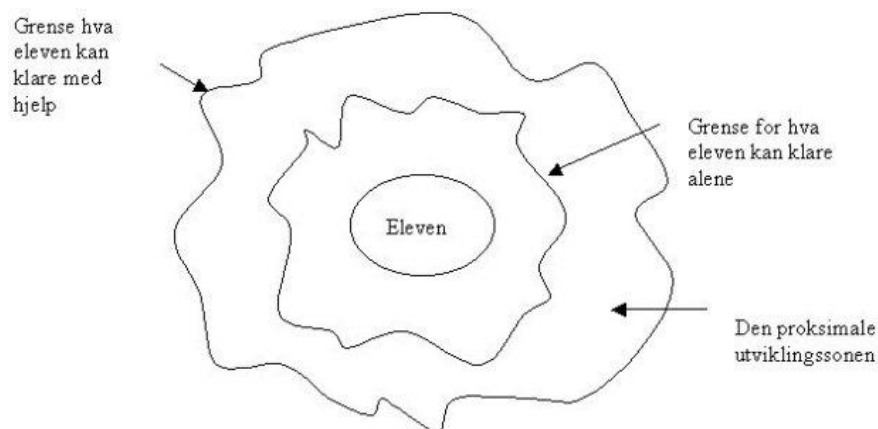
Modellen viser til noen andre begreper som betyr det samme: under innhold snakker Imsen om faginnhold, metoden er læringsaktiviteter og rammene er de materielle forutsetningene.

4.2 Den proksimale utviklingssonen

Vygotsky og sosiokulturelle perspektiver på læring legger vekt på *”læring som en sosial prosess”* (Imsen 2010b:251). I dette avsnittet vil jeg bruke Gunn Imsens beskrivelse (2010b:258-260). I motsetning til Piaget som mener at læring er et individuelt fenomen, setter Vygotsky fokus på at individet lærer i samspill med de sosiale omgivelsene. Det er her snakk om hvordan *”det sosiale fellesskapet, kulturen og språket danner grunnmuren i barns utvikling og læring”* (2010b:251). Vygotsky mener at språket gjennom vår tale er vårt viktigste redskap. Han *”ser læring og utvikling først og fremst som et resultat av sosialt samspill”* (2010b:261). Den proksimale utviklingssonen er av pedagogiske interesse fordi teorien sier at ungdommenes utvikling går fra det sosiale til det individuelle. Imsen referer sine eksempler til barn og elever i skolen og deres lærere.

I modellen nedenfor kan du se eleven eller i dette tilfellet RØFF- ungdommen som jeg senere vil referere til, i den innerste ringen i modellen. Den neste sone er den

nedre grensen for hva eleven kan gjøre alene og den ytterste grensen er hva eleven får til med hjelp. Mellom disse sonene finner du den proksimale utviklingssonen som eleven og lærere deler.

Den proksimale utviklingssonen går ut på at elevene i skolen har en nedre og ytre grense for læring innenfor den proksimale sonen. Den nedre grensen handler om hva elevene kan klare alene, mens det ytre grensen handler om hva elevene kan få til ved hjelp fra en medierende hjelper. En medierende hjelper er *"en voksen, eller en som kan mer enn ungdommene"* (2010b:259). For å finne barnets eller elevens ytre grense må lærer gjennomføre *"diagnostiserende undervisning"* for å finne ut hvor langt eleven kan *"strekke seg"* (2010b:260). Når den ytre grensen er nådd, kan undervisningen legges opp med det utgangspunktet at eleven skal kunne fungere selvstendig på dette nivået.

For at elevene skal nå den proksimale utviklingssonens ytterkant må de ha en medierende hjelper tilstede. *"Den pedagogiske utfordringen ligger i å utnytte utviklingssonen"*, slik at elevene lærer seg å arbeide sammen og ved hjelp fra læreren (2010b:259). Eleven kan da til slutt skal klare oppgaven på egenhånd. Fra det sosiale til det individuelle. Dermed blir den proksimale utviklingssonen ikke noe elevene har alene, den deles med lærerne. I tillegg setter modellen lys på at alle elever har et potensial til å utvikle seg. I dagens skole legges det vekt på at elevene skal lære seg å samarbeide, og å uttrykke seg språklig, for eksempel gjennom samarbeidslæring (Ibid). Selv om dagens skole fokuserer på samarbeidslæring, er det viktig å poengtere Vygotskys syn. Elevene er på samme nivå, for og nå en ny ytergrense i den

proksimale utviklingssonen må det en medierende hjelper til. Det kan altså ikke være en medelev.

5. Metode:

I dette prosjektet har jeg tatt for meg kvalitativ forskningsmetode, med gjennomføring av halvstrukturerte individuelle intervju og gruppeintervju av ungdommer mellom 12 og 14 år. ”Kvalitativ metode kjennetegnes ved et fleksibelt forskningsopplegg” (Thagaard 2009:30). Det vil si at de forskjellige fasene i prosessen kan påvirke hverandre. Tove Thagaard deler prosessen inn i tre faser: formulere forskningsspørsmålet som utgangspunkt for prosjektet, innsamling av materialet og til slutt analyse og tolkning av materialet, og utvikling av teori (2009). I det følgende vil jeg ta utgangspunktet i de tre fasene for å forklare forskningsprosessen i dette prosjektet. Jeg starter med en kort introduksjon om hva kvalitativ metode innebærer. I neste avsnitt tar jeg for meg starten på prosjektet, med utgangspunkt i fase 1. Under fase 2, innsamling av materiale kommer jeg inn på RØFF- gruppene jeg har vært innom og gjennomføringen av intervjuene. I den 3. fasen tar jeg for meg hvordan jeg gjennomførte tolkningen av materialet med utgangspunktet i koding og analysering. Til slutt tar jeg for meg utfordringer ved å forske innefor sin egen organisasjon og utfordringer ved intervju av ungdom.

5.1 Kvalitativ forskning

Det finnes mange definisjoner på hva som er forskjellen på kvalitativ og kvantitativ forskningsmetode. For eksempel fokuserer kvalitativ metode på dybdeinnsikt, mens kvantitativ metode fokuserer på omfang og fordelig (Thagaard 2009). Slik Anne Ryen påpeker finnes det ingen ”standardtilnærminger” blant kvalitative forskere. Tilnærmingene består av et mangfold (2006:18), blant annet intervju, observasjon, analyse av tekst eller dokumenter. Den mest utbredte måten er kvalitativ forskning gjennom intervju. Ved bruk av intervju, hevder kvalitative forskere, at de kan søke ”en dypere forståelse av sosiale fenomener” (Ryen 2006:19). Kvalitativ forskning gir ofte mye informasjon om få enheter, i motsetning til kvantitativ forskning som ofte tar utgangspunktet i store utvalg (Thagaard 2009:17). Tradisjonelt har kvalitativ forskning blitt forbundet med ”nær kontakt mellom forsker og informant” (Thagaard 2009:11). Som nevnt ovenfor vil dette prosjektet ta utgangspunktet i intervju som metode.

Grunnen til at jeg valgte å ta utgangspunktet i kvalitativ forskning er fordi jeg ønsket en større innsikt i ungdommers forhold til frivillig arbeid. Slik Thagaard påpeker *”gir intervjuer et særlig godt grunnlag for å få innsikt i informantens erfaringer, tanker og følelser”* (2009:87). Jeg ønsket å gå inn i feltet og møte informantene ansikt til ansikt, og få en innsikt innenfor organisasjonslivet i RØFF- gruppene. Selv om jeg ikke har hatt mulighet til å tilbringe mye tid sammen med dem, sitter jeg igjen med en større innsikt av ungdommenes organisasjonshverdag enn jeg tror jeg ville ha gjort hvis jeg for eksempel hadde sendt ut spørreskjemaer til RØFF- gruppene.

Dermed valgte jeg å ta utgangspunktet i individuelle intervju og gruppeintervju av RØFF- ungdommene. Forskjellen på et individuelt intervju og et gruppeintervju ligger mye i ordene, et individuelt intervju er et intervju med enkeltpersoner og et gruppeintervju gjennomføres i en mindre gruppe. *”Et gruppeintervju gjennomføres med at flere mennesker diskuterer et bestemt tema hvor forskeren er leder eller ordstyrer”* (Thagaard 2009:90). Det er både fordeler og ulemper med begge intervjusituasjonene. For eksempel kan et gruppeintervju utdype de temaene som tas opp gjennom en felles diskusjon hvor flere meninger kan komme fram (Ibid). Samtidig kan dette føre til at de mest *”dominerende synspunktene”* fremmes i samtalen, slik at den personen som ikke prater høyest ikke kommer fram med sitt poeng (Ibid). Et individuelt intervju fremmer derimot enkeltpersoners meninger. Repstad (i Thagaard) poengterer derfor at gruppeintervju passer best i en gruppe som er samkjørt, slik at medlemmene har et felles grunnlag å diskutere ut ifra.

Videre skiller vi mellom en uformell tilnærming i intervjusituasjonen, en strukturert og delvis strukturert tilnærming (Thagaard 2009). Jeg har tatt utgangspunkt i en delvis strukturert tilnærming. Det vil si at jeg har en delvis strukturert intervjuguiden med 5 hovedtemaer. Rekkefølgen på temaene er bestemt på forhånd, med flere underspørsmål hvis samtalen ikke fikk en kontinuerlig flyt. På grunn av at jeg har intervjuet ungdom ble dette en utfordring, noe jeg kommer tilbake til nedenfor. Poenget er at målet med intervjuene var å føre en samtale rundt temaene, med underspørsmålene som pekepinn underveis.

5.2 Starten på prosjektet

Starten på dette prosjektet hadde en noe annen vinkling enn det sluttproduktet jeg presenterer. Dette er et vanlig fenomen i kvalitativ forskning, hvor prosessen ofte blir til underveis, ved et fleksibelt forskningsopplegg (Thagaard 2009, Ryen 2006). Det overordnede temaet har hele tiden vært ungdom og frivillig arbeid, men problemstillingen har endret seg underveis. Jeg startet prosjektet med et fokus på ”*profesjonalisering av den frivillige sektoren*”. Planen min var å ta for meg ei ungdomsgruppe som var i startfasen til en ”karriere” innenfor frivillig arbeid. Jeg ville undersøke hvordan deres utgangspunkt var i forhold til utsagnet om profesjonalisering. Profesjonalisering av den frivillige sektor handler om den moderne velferdsstatens fagkunnskaper gjennom leger, sosionomer, kulturarbeid, miljøarbeid osv. Alt dette påvirker det sivile feltet med en fagliggjøring som både kan være positiv og negativ (Lorentzen 2003). Den kan sees positiv på med tanke på en bedre kunnskap og kvalitet på det frivillige arbeid, men dette fører til at amatørerne skyves ut (Ibid). Jeg var nysgjerrig på om ungdomsgruppen RØFF med all grunnkunnskapen ungdommene skal igjennom, kunne sees på som en profesjonalisering inn i for eksempel Hjelpekorpsset.

Siden utgangspunktet i prosjektet innebar behandling av personopplysninger, måtte jeg søkte NSD (Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste) om tillatelse for å gjennomføre prosjektet. Jeg hadde dermed meldeplikt, og måtte dessuten søke om særskilt tillatelse på grunn av at prosjektet omhandlet ungdom under 18 år. Siden jeg ikke skulle innhente noe sensitiv informasjon fikk jeg tillatelse til å gjennomføre individuelle intervju og gruppeintervju av RØFF- medlemmene. Betingelsen var at jeg fikk skriftlig samtykke fra ungdommenes foreldre eller foresatte. I tillegg til at ungdommene selv skrev under og samtykket til at de ville delta i prosjektet.

Etter å ha fått tillatelse fra NSD, tok jeg kontakt med to lokalforeninger innenfor Røde Kors som jeg visste hadde etablerte RØFF- grupper. På grunn av anonymisering vil jeg kalle gruppene mine for gruppe 1 og gruppe 2, etter hvilken rekkefølge jeg var innom og intervjuet RØFF- medlemmene. Det vil komme fram av ordlyden i teksten og med min bakgrunn fra universitetet i Tromsø at jeg har vært innom RØFF- grupper i Nord-Norge. Jeg kontaktet den gruppen som er under definisjon gruppe 2, først. Men de hadde opplevd en så stor nedgang i medlemmer

det siste halve året, at jeg valgte å kontakte ei gruppe til for å se om jeg fikk et bredt nok grunnlag til kun å konsentrere meg om ei RØFF- gruppe. Dermed tok jeg kontakt med RØFF- gruppe 1 og fikk et utgangspunkt på ca. 15 medlemmer.

RØFF er en ungdomsgruppe med ungdom fra 13-17 år. Jeg antok derfor at jeg kom til å møte ungdom som var i 16-17 årsalderen. Jeg møtte derimot ei RØFF- gruppe som besto av 13-14 åringer i tillegg til at denne RØFF- gruppen nylig var etablert. Jeg måtte derfor endre fokus i prosjektet. Jeg fikk gjennomført kun 6 individuelle intervju i den første RØFF- gruppa og bestemte meg derfor for å ta kontakt med den andre gruppen på nytt. Jeg var så heldig å få snakket med 4 ungdommer som hadde kommet til etter at denne RØFF- gruppen hadde satt ned aldergrensen, og slik fått gruppa opp og gå igjen.

5.3 Gjennomføring av intervjuene

I RØFF- gruppe 1 gjennomførte jeg personlige intervju av 6 frivillige 13-14 åringer. Jeg møtte ungdommene i to omganger, hvor jeg første gang var med på et av deres medlemsmøter og fikk presentert meg selv og prosjektet for gruppa. Det var en viktig faktor at jeg fikk møte ungdommene til en uformell samtale og presentasjon før jeg gjennomførte intervjuene. På denne måten fikk de se hvem jeg var, noe som kanskje gjorde intervjusituasjonen litt mindre skummel for noen av ungdommene.

”Betydningen av å etablere en god og tillitsfull atmosfære i intervjusituasjonen kan ikke overvurderes” (Thagaard 2009:103). Det har stor betydning for utfallet av intervjuene. I tillegg fikk jeg sendt med ungdommene informasjonsskrivet hjem til foreldrene og foresatte, slik at de fikk skrevet under på disse. Andre gangen jeg besøkte RØFF- gruppa hadde vi avtalt å bestille pizza og ha et sosialt medlemsmøte. I løpet av medlemsmøtet fikk jeg gjennomført individuelle intervjuer med ungdommene på et eget rom.

I den andre RØFF- gruppa valgte jeg et litt annerledes utgangspunkt, med gruppeintervju. Fire frivillige 12-åringer stilte opp til intervju. Det er flere grunner til at jeg valgte å bruke gruppeintervju i stedet for individuelle intervju. For det første viste jeg at ungdommene i denne RØFF- gruppa var noe yngre enn i den første RØFF- gruppa. Jeg fant det derfor mer fruktbart å intervju dem som en gruppe. Jeg

hadde heller ikke tid til å treffe ungdommene før jeg skulle gjennomføre intervjuene. Det var derfor mindre skummelt å prate med meg når de var flere sammen. Den tredje grunnen var at jeg kjente av denne lokalforeningen fra før av, og hadde møtt lederne til RØFF- ungdommene tidligere. I tillegg hadde jeg allerede hadde vært igjennom intervjuguiden noen ganger, og tenkte at en felles samtale med RØFF-medlemmene ville lønne seg for alle parter.

Intervjuene varte i en drøy halvtime. Jeg tok opp intervjuet på båndopptaker. Alle informantene var informert om dette på forhånd og hadde akseptert bruken av båndopptaker. De hadde også fått beskjed om at de kunne trekke seg når som helt fra undersøkelsen hvis de ønsket det. Jeg startet intervjuet med en del bakgrunnsspørsmål, som hvor gammel de var og hvor lenge de hadde vært med i RØFF. Deretter tok vi for oss de fem temaene som jeg på forhånd hadde satt i intervjuguiden.

5.4 Analyse og tolkning

I utgangspunktet var planen min, som nevnt, å gjennomføre intervjuene innenfor en konkret RØFF- gruppe. Jeg valgte derimot å kontakte den andre RØFF- gruppa etter at jeg hadde gjennomført intervjuene og gått igjennom materialet jeg satt med etter første runde. Med 6 gjennomførte intervju, ønsket jeg et bredere grunnlag for prosjektet. I tillegg endret fokuset i prosjektet seg etter første intervjurunde. Da jeg var kommet i gang med intervjuene i den første RØFF- gruppa kom jeg fram til at de ikke hadde vært operativ lenge. Dette var et moment som jeg ikke hadde forutsett, siden jeg hadde tatt det som utgangspunkt at gruppa ble startet når RØFF første gang ble etablert i 2011. Denne lokalforeningen hadde nylig etablert RØFF, og ungdommene hadde ikke vært medlemmer lengre enn ca et halvt år. Med dette måtte jeg gå bort i fra det temaet jeg i utgangspunktet hadde sett for meg, *profesjonalisering av den frivillige sektoren*, fordi disse ungdommene hadde for liten erfaring innenfor organisasjonen til at jeg kunne gjøre funn innfor dette temaet.

Jeg måtte dermed ”starte med blanke ark”, og ta for meg materialet med nye øyne. Jeg kom fram til at begrunnelser for å starte og fortsette i det frivillige arbeidet var noe som gikk igjen hos mine informanter. Dette ble dermed det nye utgangspunktet

for prosjektet mitt. Jeg konsentrerte meg dermed mer om disse momentene når jeg gikk inn i den andre runden med gruppeintervju av ungdommene i den andre RØFF-gruppa.

Fase to av forskningsprosjektet er preget av direkte kontakt mellom forsker og informant for innsamling av materialet, mens det i fase tre endres til et forhold mellom forsker og tekst (Thagaard 2009). Det vil si jeg startet denne fasen av forskningsprosjektet med å etablere kontakt med mine informanter og intervju dem i deres miljø. Deretter transkriberte jeg alle intervjuene, og forholdt meg til den skrevende teksten i arbeidet videre. Det er viktig å poengtere her at forskningsprosessen ikke nødvendigvis følger disse fasene til punkt og prikke, for eksempel har den siste fasen med analysering og tolkning av materialet vært i bakhodet mitt fra starten av. Som Thagaard sier *”kan analyse og tolkning betraktes som gjennomgående aktiviteter gjennom hele arbeidet, fordi forskeren reflekterer over hvordan materialet kan fortolkes mens hun er ute i felten”* (2009:30).

5.5 Forskningen innenfor egen organisasjon

I dette prosjektet har jeg valgt å ta utgangspunktet i et tema og feltstudie innenfor en organisasjon som jeg er relativt godt kjent med. Det finnes mange innvendinger mot å gjennomføre feltarbeid innenfor ”sin egen” organisasjon. Det er både positive og negative sider ved dette. Selv om jeg er frivillig selv, har jeg valgt å ta utgangspunkt i ungdomsgruppen RØFF. RØFF er en liten del av Røde Kors som en organisasjon i helhet, på lik linje som Hjelpekorpsset også er en liten del av den større sammenhengen. Jeg har derfor kunnskap om Røde Kors som en organisasjon, og noe større kunnskap om hva det vil si å være frivillig innenfor Hjelpekorpsset. Jeg har derimot liten erfaring med hva det vil si å være frivillig innenfor RØFF, selv om dette kan relateres til min erfaring som speider og som frivillig innenfor Hjelpekorpsset.

Gry Paulgaard har tatt for seg denne utfordringen i artikkelen *”Feltarbeid i egen kultur”*, som jeg vil bruke som for å diskutere min posisjon som både forsker og frivillig innenfor det frivillige feltet. Tradisjonelt er feltarbeid *”assosiert med studier av fremmede samfunn og kulturer”* (Paulgaard 1997:71). Forskeren blir dermed en

fremmed i det feltet han eller hun skal forske innenfor, og det har i lengre tid vært en oppfattelse om at den mest avpersonifiserte kunnskapen er den mest vitenskapelige. Det vil si at *”systematisert, objektivert empirisk kunnskap tilnærmet sammenlignbar med naturvitenskapen”* er det mest troverdige (Paulgaard 1997:72). Jeg har derimot tatt det motsatte utgangspunktet, og forsker innenfor et felt jeg allerede er kjent med. Uansett hvor du velger å gjennomføre feltarbeidet ditt vil du møte et uløselig dilemma. *”En som kommer innenfra vil ha problemer med å oppnå analytisk distanse, mens en som kommer utenfra, vil ha problemer med å komme innenfor hva forståelsen angår”* (Paulgaard 1997:71).

Selv om jeg ikke har gjennomført et feltarbeid i samme omfang som Paulgaard beskriver, kan prosjektet mitt relateres til hennes feltstudie i Honningsvåg. Det vil si at det både er fordeler og ulemper uansett hvilket ståsted du velger. Videre poengter Paulgaard at forskeren alltid har utgangspunktet i sin personlige bakgrunn når det kommer til analyse og tolkning av materialet. *”Forskerens erfaringer og kunnskaper gir tilgang til noen former for innsikt og skygger for andre”* (1997:75). Fra starten av har jeg møtt stor skepsis fra flere plasser fordi jeg har valgt å ta utgangspunkt i en organisasjon jeg er så godt kjent med fra tidligere. Mange mente jeg ville få problemer med å se kritisk på det empiriske materialet jeg ble sittende med, og at jeg ville relatere meg for mye til mine informanter. Jeg vil helt klart ikke se bort fra at min bakgrunn som frivillig har preget oppgaven, men jeg mener dette også innebærer viktige fordeler. For eksempel vil min egen erfaring som kursdeltaker og kursleder hjelpe meg til å forstå de førstehjelpskursene RØFF- ungdommene skal igjennom. Jeg kjenner dessuten også til hvordan det føles å gå en lengre fjelltur med en tung sekk på ryggen. Jeg kunne relatere meg selv til følelsene ungdommene prøvde å forklare, men i noen tilfeller slet med å sette ord på.

Det at jeg kjente feltet fra før kan sees på som både en fordel og som en utfordring. For det første var det relativt enkelt å få kontakt med de bestemte RØFF- gruppene, for deretter å avtale møte med informantene gjennom deres medlemsmøter. For det andre kan det ha vært lettere for RØFF- medlemmene å forholde seg til meg som frivillig, med den innsikten jeg allerede hadde i deres organisasjonshverdag. Dette er noe som Cato Wadel kaller for *”forskerens som sin egen informant”* (Wadel I Paulgaard 1997:78). Det vil si at jeg som allerede er frivillig har brukt dette som en

positiv faktor for å komme nærmere mine informanter, som også er frivillige. Jeg innehar den rollen som prosjektet tar utgangspunktet i, og har brukt det til min fordel. Jeg valgte derimot først og fremst å presentere meg selv som masterstudent, for å sette statusen som forsker fremst. I tillegg til at jeg presenterte meg som frivillig innenfor mitt lokale Hjelpekorps.

Samtidig kan dette sees på som en utfordring i forhold til "*kulturblindhet*" som Paulgaard kaller det (1997:82). Det vil si at forskeren kan risikere å overse noen viktige forhold ved kulturen eller organisasjonen, fordi forskeren anser disse tingene for å være en selvfølge og ikke av forskningsmessig interesse. Jeg gikk for eksempel inn i intervjusituasjonen med noen bestemte forventninger, forventninger som ikke ble møtt. De gikk ut på at ungdommene i all hovedsak ville se på sitt medlemskap som noe svært positivt, men som jeg innså var en faktor jeg selv hadde kommet fram til etter flere år som frivillig.

Det jeg nå er kommet fra til er at det er både fordeler og utfordringer ved å forske innenfor egen organisasjon. Som Paulgaard poengter handler feltarbeid innenfor sin egen kultur eller som i mitt tilfelle innenfor egen organisasjon om en kombinasjon mellom et innenfra og et utenfra perspektiv (1997). Det vil si at jeg har måttet gått ut av min vante rolle som frivillig og inn i rollen som forsker, samtidig som jeg har hold på den frivillige delen av meg selv for å relatere en god kontakt mellom meg og informantene. I likhet med Paulgaard er innsikten jeg har tilegnet meg gjennom dette prosjektet i sterk tilknytning til min rolle som både forsker og frivillig (1997).

5.6 Intervju av ungdom

Med forskningen til Gry Paulgaard og en artikkel skrevet av Kathrine Vitus om sitt møte med innvandregutter i Danmark hvor hun møtte på en del utfordringer i intervjusituasjonen, vil jeg nå ta for meg noen utfordringer ved intervju av ungdom. Jeg vil se på betydningen av aldersforskjellen mellom meg og mine informanter, utfordringer ved bruk av fagbegreper og fremmedord og til slutt se på hva utfordringene med hva jeg som forsker og frivillig representerte for mine informanter.

RØFF er, som tidligere nevnt, en ganske nyetablert ungdomsorganisasjon, som jeg ikke har noe personlig erfaring med fra tidligere. Jeg kan relatere RØFF til erfaringene mine innenfor Hjelpekorpsset og som speider og leder. En viktig faktor som også Paulgaard poengter var at hun hadde kunnskaper om ungdommenes bakgrunn før hun gikk inn i forskningsfeltet, men med tanke på aldersforskjellen hadde det skjedd en del forandringer siden hun selv var på deres alder. Slik Paulgaard påpeker, var det en *”gjensidig felleskunnskap mellom meg og mine informanter”* (1997:77). Hun var ikke helt hjemme i kulturell forstand, siden det var et alderssprang mellom henne og informantene. Dette er også noe jeg kan relatere til, selv om ikke aldersforskjellen mellom meg og mine informanter er like stor som aldersforskjellen mellom Paulgaard og hennes informanter var. Hun poengter ulikheten i den biografiske erfaringen selv om de kom fra samme sted. I mitt prosjekt tilhører vi samme overordnede organisasjon, men har forskjellige erfaringer. Likevel kjenner jeg blant annet til sentrale begreper innenfor organisasjonen, kulturelle koder og erfaringsforløpet til ungdommene.

Samtidig som aldersforskjellen var en viktig faktor, møte jeg på en utfordring når det kom til fremmedord og fagbegreper. Før gjennomføring av intervjuene hadde jeg forsøkt å gjøre ordlyden i intervjuguiden så enkel som mulig, og utformet spørsmålene slik at de skulle være enkle å forstå. Med tanke på at jeg skulle intervju ungdom, trodde jeg at jeg hadde et godt utgangspunkt. Det viste seg derimot at jeg brukte noen begreper som ungdommene ikke riktig forstod, for eksempel begrepet fritidsaktivitet. Dette fenomenet var noe som jeg ikke hadde tenkt over på forhånd. I stede for å spørre dem hva de gjorde på ettermiddagene utenom skolen, spurte jeg hva de gjorde på fritiden. Dette skapte en del forvirring. Jeg hadde også bevisst skrevet noen spørsmål med sentrale begreper for å finne ut om de viste hva det innebar. For eksempel hva frivillig arbeid innebar, noe jeg fikk varierende tilbakemelding på.

Utfordringer med fremmedord var en viktig faktor også for Kathrine Vitus (2008) som hun fokuserte på når hun skulle oppsøke innvandrerungdommene i Danmark. Hun var kort og konkret når hun skulle forklare hva hun var ute etter i intervjuene, slik at ungdommene lett kunne relatere seg til temaet. Vitus unngikk å bruke tunge politiske begreper, og *”gå rundt grøten”* for å komme fram til poenget (2008). På denne måten

var det en enkel sak for henne å få tak i informanter etter en månedstid med feltarbeid i det hun kaller Hinterland (Ibid). På samme måte prøvde jeg å utforme intervjuguiden min med få fremmedord og spørsmål som det var lett å relatere seg til.

Thagaard tar for seg utfordringen med *”hva jeg som forsker representerte for mine informanter”* (2009:103). Mitt ståsted kan ha påvirket ungdommene og belyst deres svar i intervjuene på en bestemt måte. Intervjuerens posisjon i forhold til informantene er av stor betydning. Jeg ble fremstilt som både forsker, masterstudent og frivillig. Dette kan påvirke intervjuet, for eksempel ved at informantene har bestemte forventninger til forskeren som bidragsyter under intervjusituasjonen. Selv om jeg påpekte at jeg første og fremst var forsker, kan min bakgrunn som frivillig ha påvirket intervjuet. For eksempel når ungdommene skulle beskrive hva de synes om turer i fjell og mark, forsto jeg fort hva de snakket om, og intervjusituasjonen ble preget av fliring og smil, fulgt med forståelige nikk fra meg. Det kan ha ført til at ikke alle beskrivelsene er like utfyllende.

Samtidig som alder, utforming av intervjuguiden og hvordan jeg som forsker ble framstilt kan ha hatt en bestemt betydning på oppgaven, er det viktig å påpeke at RØFF- ungdommene jeg intervjuet ikke har vært medlemmer av organisasjonen lenge. Derfor kan vi diskutere ungdommenes tilknytning til organisasjonen i forhold til deres uttalelser. Selv de som har familie som har vært frivillig innenfor organisasjonen, er det naturlig å tenke at de trenger noe lengre tid for å etablere et sterkt forhold til organisasjonen. Derfor er det viktig å påpeke hvordan jeg ble fremstilt for ungdommene før vi gjennomførte intervjuene.

6. Drøfting av den empiriske undersøkelsen

I min empiriske undersøkelse gjennomførte jeg individuelle intervju og gruppeintervju av til sammen 10 frivillige ungdommer som er medlemmer av RØFF. Utgangspunktet for de to RØFF- gruppene jeg har vært innom er noe forskjellig, med tanke på hvor ofte de har medlemsmøter, alder og organisering. De aller fleste ungdommene har vært med i RØFF- gruppen fra oppstarten av deres gruppe, eller de har startet en måneds tid etter på.

Problemstillingen jeg har tatt utgangspunktet i er:

Hva er det som får ungdom til å starte med frivillig arbeid, og hvorfor velger de å fortsette?

Med et underspørsmål som knyttes direkte til den pedagogiske delen av prosjektet:

Hvilke læringsprosesser går de frivillige ungdommene gjennom?

Slik jeg var inne på i kapittel 3, var den første tanken min å knytte empirien opp mot en altruistisk og egoistisk begrunnelse. Med tanke på de yngre ungdommenes bakgrunn og beskrivelser finner jeg ingen direkte funn i mitt materiale for en altruistisk eller egoistisk begrunnelse for å være frivillig. Jeg vil likevel beskrive noen overordnede altruistiske eller egoistiske begrunnelser, hvis vi ser den empiriske forskningen i helhet med det frivillige feltet kan vi trekke noen overordnede linjer. Men som sagt har jeg ingen konkrete funn på dette i materialet.

Jeg beskriver ungdommene som yngre ungdom, fordi min empiri baserer seg på ungdom mellom 12 og 14 år. Tidligere forskning som jeg har sett på har konsentrert seg om noe eldre ungdom fra 16 år og oppover.

I det følgende vil jeg dele oppgaveteksten inn i to hoveddeler: 1) Hva får ungdom til å starte med frivillig arbeid og 2) Grunner til å fortsette med det frivillige arbeidet for yngre ungdom. Med utgangspunktet i min empiriske undersøkelse og tidligere forskning på feltet vil jeg gjøre et forsøk på å svare på problemstillingen og knytte dette opp mot sosiologisk teori. Den pedagogiske delen og læringsprosessene tar jeg for meg i neste kapittel.

6.1 Hva får ungdom til å starte med frivillig arbeid?

Når det gjelder hva som får ungdom til å starte med frivillig arbeid identifiserte jeg tre årsaker: den første handler om familie og venners meninger. Den andre begrunnelsen jeg fant handlet om en stor interesse for et aktivt friluftsliv og førstehjelp, altså aktiviteten i fokus. Den tredje begrunnelsen handlet om at ungdommene ikke følte seg hjemme i annen organisert fritid og dermed endte opp med RØFF.

6.1.1 Familie og venner

I materialet var det flere eksempler på ungdommer som hadde nær familie som hadde vært eller fremdeles var frivillig. Dette var en begrunnelse for disse ungdommene for å starte i RØFF. En informant i den første RØFF- gruppa, uttalte seg slik:

”Mamma. Em.. ho var, ho er med i Røde Kors. Jeg hadde lyst å være med sånn lenge, når hun nevnte det...(..)”

I tillegg snakket vi om forventinger fra foreldrene. En av informantene sier dette:

”Ho mamma forvente at æ skal kunne førstehjelp og sånne ting...”

Med tanke på RØFF- ungdommenes begrunnelse i frivillig familie, reises spørsmålet om hvorvidt ungdommenes begrunnelse kan forstås gjennom Pierre Bourdieus begrep om habitus. Ifølge Bourdieu har ungdommenes sosiale bakgrunn en betydning for deres deltakelse i frivillig arbeid. Bourdieu nevner blant annet at vår habitus er kjernen i vår identitet og den har et sosialt opphav (Jærvinen, Andersen og Kaspersen 2005). For å vise til eksempel fra RØFF- medlemmenes begrunnelse for deltakelse i RØFF, handler det først og fremst om ungdommenes sosiale bakgrunn i familiemedlemmer som er frivillig. Gjennom deres oppvekst med frivillige foreldre, er det å være frivillig en del av deres barndom og sitter godt i deres habitus. Dermed blir det en naturlig handling for dem også å melde seg som frivillig.

Det var samtidig en annen begrunnelse som var gjennomgående i materialet. Mange av ungdommene startet i RØFF på grunn av at de hadde andre venner som skulle starte. Som en av informantene formulerte det:

”Venninna mi sa at æ måtte prøve det”

I den andre RØFF- gruppa, hvor jeg gjennomførte gruppeintervju, startet de fleste på grunn av at felles klassekamerater skulle begynne og at de hadde fått informasjon om RØFF igjennom lærerne. En av guttene i formulerte det slik:

”fra læreran, å så fikk vi en ny gutt i klassen, som sa til mæ og (referer til sidemannen), at vi måtte være med på RØFF”

Ivar Frønes har sett på relasjonen mellom barn i sin forskning. Som Frønes påpeker har *”barnehagen argumentert for barns behov for lek med andre barn og ungdomsklubben for tenåringens behov for likesinnede”* (2006:19). Det er her snakk om sosialisering som en prosess, og barns behov for gruppesosialisering. I det moderne samfunnet har jevnaldrende fått større betydning enn i det tradisjonelle samfunnet (Frønes 2006). Dette kommer av at dagens barn har en lengre barndom enn barna i det tradisjonelle samfunnet hadde fordi de var måtte starte tidligere i arbeidslivet enn barna gjør i dag.

Det stilles også høyere krav til foreldrene i dagens samfunn enn i tidligere tider (Frønes 2006). Som en del av sosialiseringprosessen inkluderes foreldrene for eksempel i organisasjonene til barna, gjennom dugnadsarbeid og administrative oppgaver. I tillegg tilbringer barn i dagens samfunn mye mer tid sammen med jevnaldrende sammenlignet med tidligere, blant annet gjennom skolen. Vi snakker her om *”strukturell organisering av barns verden”* (Frønes 2006:184). Gjennom skolen og organisert og uorganisert fritid er barn og ungdom mye sammen med jevnaldrende i oppveksten.

”Jevnaldrende er det grunnleggende forholdet for utvikling av sosial kompetanse” (Frønes 2006:204). Det vil si at de jevnaldrende er den sentrale sosialiseringsinstitusjonen som forbereder ungdommen på samfunnets krav til basiskompetanse (Frønes 2006). I tillegg kommer foreldrenes innflytelse, som ofte omhandler ungdommens framtid, utdanning og senere arbeid (Frønes 2006). Til sammen danner dette grunnlaget for barns og unges oppvekst og sosialisering. Med bakgrunn i Frønes kan vi hevde at jevnaldrende derfor er

viktig for dagens barn og ungdom, og kan være et viktig bakteppe for fokuset mine informanter har hatt på dette temaet.

Wollebæk, Selle og Lorentzen (2000) har tatt for seg ulike årsaker for hvorfor de frivillige velger å være frivillig. Det er tre grunner som nevnes oftest, og det er *”personlig utfoldelse, sosial kontakt og hygge og materielle fordeler”* (2000:127). Her er det en forskjell på aktive og passive medlemmer, hvor *”de aktive søker sosialt fellesskap og personlig utfoldelse”* (Ibid). De yngste deltakerne i disse spørreundersøkelsene er 16 år, men dette underbygger likevel en begrunnelse for at fellesskap er viktig for ungdommene og vektleggingen av jevnaldrendes tilstedeværelse. Selv om Wollebæk, Selle og Lorentzen ikke snakker direkte om betydningen av at venner er med i den frivillige organisasjonen, kan det relateres til betydningen av et sosialt fellesskap. Slik Ivar Frønes (2006) påpeker er samvær med jevnaldrende viktig for ungdom, og store deler av tiden til ungdom foregår sammen med jevnaldrende.

6.1.2 Aktiviteten i fokus

En annen begrunnelse for at ungdommen startet i RØFF var den store interessen for friluftsliv og førstehjelp. Vi snakker her om å sette aktiviteten i fokus, og som begrunnelse for å starte i gruppen. Guttene i den andre RØFF- gruppen, hvor jeg gjennomført gruppeintervju, sier dette om å være ute i naturen:

”Det e artig! Å være på tur og gå på fjellet”

”øø, æ vet ikke, det e bare artig! (flirer). I stede for å sitte hjemme”

Guttene poengter at de synes det er mye artigere å være ute på tur, enn å sitte hjemme og spille dataspill. De snakker videre om mange typer aktiviteter de liker å gjøre ute, både vinter som sommer. For eksempel er å gå på ski, å ake, å sykle eller å bade, bare noen få aktiviteter de nevner. I den første gruppen, hvor jeg gjennomførte individuelle intervju, sier ungdommene blant annet dette om å være ute i naturen:

«Æ like det! Der er bedre enn å sitte inne, åå... aså bare følelsen av å være ute e liksom....»

”nei, du blir liksom bare avslappa å bære... æ vet ikkje helt... (Flirer) du... slapper bare av... (Flirer)”

Informantene i den første RØFF- gruppa sliter litt med å sette ordet på følelsen av å være ute i naturen, men poenget er at de synes det er noe positivt og givende med å være på tur. Ei av jentene sier dette om å gå lengre turer på fjellet:

”(.) Æ like å gå tur... ee.. æ e ikkje nå gla i å bare være ute å, sette rett utafor å gjøre nåkka. Men vis vi går en lang tur og så kommer vi til en plass der vi skal være. Det syns æ e gøy! Æ syns det e artig, fordi det blir så koselig på en måte, vis du e med i lag med nån, å du e liksom ute i naturen, å det frisk luft (..)”

Noen har selvfølgelig større interesse for naturen og friluftslivet en andre, men de er alle enige om at de trives ute i naturen. Noen er på daglige småturer, som en av jentene sier:

”Eg går veldig mye på tur da, sånn sia eg har en hund”

Interessen for et aktivt friluftsliv har økt de siste årene. Dette ser vi blant annet gjennom økte omtale i media. For eksempel er det flere aviser som viser til konkurranser om å ta det beste toppturbildet. For en stund tilbake var det i flere lokalaviser og dagsaviser, blant annet Nordlys og Dagbladet som kjørte konkurranser om noe som på folkemunne blir kaldt ”naking”. Det går ut på at folk tar bilde av seg selv med bar overkropp, eller kun iført undertøy med den norske naturen som bakgrunn, ofte oppe på de høye fjelltoppene i nærområdet (Rogn 2012, UT.no). Den økte interessen vises også gjennom interessen for lange ekspedisjoner, som profilerte friluftsmennesker som Lars Monsen og Cecilie Skog står for. Det sendes friluftsdokumentarer på flere tv-kanaler, og det skrives bøker om ekspedisjonene deres.

RØFF er en ungdomsorganisasjon som har friluftsliv som en av sine hovedaktiviteter. Frode Flemsæter, Katrina M. Brown og Frank Egil Holm snakker om to univers innenfor dagens friluftsliv(2011). De to universene er det tradisjonelle friluftslivet og det moderne friluftslivet. I det tradisjonelle friluftslivet er det klare definisjoner på hva som er friluftsliv og ikke (Flemsæter, Brown og Holm 2011). Når

vi snakker om kunnskapen om friluftsliv, blir dette ofte knyttet til det tradisjonelle. Det handler om *"basisferdigheter"*, som å kle seg rett, bålrensing, etablere en god leirplass, kart og kompass, risikohåndtering og førstehjelp (Flemsæter, Brown og Holm 2011:253). Under denne kategorien faller ofte fottur og teltturer, slik generasjonene før oss har tilbrakt livet på fjellet. I det moderne friluftslivet finner vi blant annet ekstremsport, som snøscooterkjøring på vidda eller Randonee kjøring, som vil si at du tar deg opp til en fjelltopp og kjører ned på ski i løssnøen. De *"nye friluftslivsaktivitetene"* blir ofte forbundet med de yngre generasjonene og lite organisering (Flemsæter, Brown og Holm 2011:258). I tillegg koster fritidsaktiviteter som Randonee kjøring en god del penger å holde på med, du trenger ordentlig utstyr som ski, bekledning, hjelm osv. Hvis en ulykke er ute, treneger du førstehjelpsutstyr som skredsøkere hvis du eller noen rundt deg forsvinner i et snøskred.

Her kan det også være relevant å bruke Anthony Giddens (1996) når det gjelder forholdet til samfunnsutviklingen til det moderne samfunnet. På lik linje med samfunnsutviklingen, har også kulturen innenfor friluftslivet endret karakter. Slik jeg har vært inne på ovenfor skilles det i dag mellom en tradisjonell form for friluftsliv og en moderne form, hvor det tradisjonelle friluftslivet var mer vanlig før i tiden. Giddens snakker om det tradisjonelle samfunnet og utviklingen inn i det moderne. Den tradisjonelle formen for friluftsliv kan beskrives under det tradisjonelle samfunnet, på lik linje med at den moderne formen for friluftsliv kan beskrives innenfor det moderne samfunnet.

I det tradisjonelle samfunnet baserte ens identitet seg på ytre forhold og tradisjoner, og den tradisjonelle formen for friluftsliv defineres som gjennom kunnskapen om basisferdigheter som å tenne et godt bål eller kunnskapen om kart og kompass. Det moderne samfunnet er preget av en kontinuerlig strøm av valgmuligheter, samtidig som den moderne formen for friluftsliv trekker med seg enda flere valgmuligheter gjennom for eksempel motoriserte kjøretøy. Jeg sier ikke at vi konkret skiller mellom det ene eller det andre, men det er snakk om en kombinasjon av den tradisjonelle og den moderne formen for friluftsliv i dag. Noen har større interesse for det ene eller det andre.

Med denne beskrivelsen av det tradisjonelle og det moderne friluftslivet, og ungdommenes beskrivelser av aktiviteten, er det første man tenker at RØFF i

utgangspunktet faller under den tradisjonelle formen for friluftsliv. Dette fordi ungdommene lærer å pakke en god tusekk, og lærer å tenke hva som er lurt og tenke på når de skal på en lengre fjelltur. Et eksempel som illustrerer den tradisjonelle formen for friluftsliv, er uttalelsen til en av guttene i den andre RØFF- gruppa, som sier dette under gruppeintervjuet:

”Å så har vi sett om å pakke sekken, en film om å pakke sekken å sånn der”

De har sett en film om hvordan en god tusekk skal pakkes, videre snakker de om erfaringer på tur vinter og sommer. Noen synes det er best å gå tur på sommeren, mens andre synes det er like artig vinter som sommer. Guttene har også fått testet skredsøkere. Oppmerksomheten rundt snøskred har økt de siste årene på grunn av de mange ulykkene som har krevd menneskeliv. En diskusjon som går, er om den moderne formen for friluftsliv, blant annet gjennom toppturkjøring hele året, er med på å øke dette antallet. Dette er en diskusjon som jeg bare nevner, og ikke vil gå noe videre inn på her. Poenget er at oppmerksomheten rundt temaet har økt. Førstehjelp i en slik situasjon er en veldig viktig kunnskap å ha hvis man ferdes i slike terreng, eller er frivillig og blir kalt ut på slike aksjoner. Lederne i denne RØFF- gruppen hadde en kreativ måte å lære disse ungdommene hvordan en skredsøker fungerer. RØFF- ungdommene sier blant annet dette som illustrerer den moderne formen for friluftsliv:

”Ja å så har vi prøvd skreddsøkera. Det va artig!”

”Ja vi lekte gjømsel med skreddsøkera”

Disse guttene får dermed et positivt og artig første møte med en skredsøker. Terreng hvor det går snøskred er i mange tilfeller knyttet til den moderne formen for friluftsliv gjennom snøscooterkjøring og Randonee kjøring på ski. En av jentene i RØFF- gruppa hvor jeg gjennomførte individuelle intervju, poengterer at hun trives med aktiviteter som det er litt mer fart og spenning i:

”Ja, sånn som firehjuling og snøscooter, syns æ e mer spennende enn å gå på fjellet. Æ syns det e mye morsommere”

Samtidig som vi finner eksempler på det tradisjonelle innenfor RØFF, handler også RØFF om en del av det moderne friluftsliv. For eksempel er det mange RØFF-medlemmer som får være med Hjelpekorpsset på tur på vintertid og kjøre snøscooter sammen med de voksne. Ellers har RØFF medlemmer som rett og slett trives med en type friluftsliv med høy intensitet, som jenta i sitatet ovenfor poengterer.

Slik jeg ser det kan vi trekke noen linjer til begrepene altruisme og egoisme i dette tilfellet. Slik Emilie Durkheim anvendte begrepene, handlet det om en kollektiv eller individualistisk tankegang. At ungdommene velger å sette aktiviteten i fokus, kan sees på som en egoistisk handling. Samtidig velger de faktisk å være med i denne konkrete ungdomsorganisasjonen, noe som kan sees på som altruistisk. Det er ungdommenes valg å delta i RØFF, men det finnes flere organisasjoner som representerer den samme aktiviteten, som for eksempel speideren, en organisasjon som har mange likhetstrekk med RØFF, men kanskje ikke i alle tilfeller har like stort fokus på førstehjelpsdelen som RØFF har. Med tanke på ungdommenes alder, er det vanskelig å trekke noen konkrete beslutninger her.

Slik jeg har vært inne på tidligere snakket RØFF- ungdommene om forventninger. Ei av jentene i de individuelle intervjuene sier hun har forventninger til seg selv, at hun skal lære konkrete ting gjennom RØFF.

”mmm, ja mer kunnskap om hvordan jeg skal hjelpe med å orientere meg i naturen, og hva jeg kan finne på å gjøre i naturen, hvor jeg kan gå. Hvor det er lurt å gå (..)”

Guttene i gruppeintervjuet snakket om forventninger fra foreldre, men her var det mer snakk om å prøve og at de selv ønsket å få ting til. En av informantene sier dette:

”Æ vet ikke om de har forventninger om at æ skal klare det, æ trur heller det e æ som har lyst å klare det”

Disse uttalelsene fra ungdommene bekrefter at de har et bevisst forhold til kunnskapen de skal sitte igjen med etter deltakelse i RØFF. Det er altså ikke selve medlemskapet i en konkret organisasjon, men hvilke aktiviteter og hva ungdommene lærer som først og fremst beholder deres interesse for denne konkrete organisasjonen, i alle fall hos de ungdommene jeg har intervjuet innenfor RØFF.

Dette kan knyttes opp mot endringsprosessene innenfor det frivillige feltet som Dag Wollebæk, Per Selle og Kristin Strømsnes tar for seg (2008). Folk deltar i organisasjonene med et annet utgangspunkt enn tidligere. Som spørreundersøkelsene til Wollebæk, Selle og Lorentzen påpeker ligger mye av begrunnelsen for frivillig arbeid i en personlig utfoldelse (2000). Det vil si at fokuset i det moderne samfunnet har gått over til en individualistisk tankegang, hvor enkeltmennesker innenfor organisasjonene poengterer betydningen av selv sitte igjen med grunnleggende kunnskap. Også Paul Barron og Ivana Rihova snakker om frivillige som deltar bevisst på grunn av kunnskapen de tilegner seg, og at det å være frivillig er en noe positivt å ta med videre på CV for senere arbeidsgivere (2011). De er kommet fram til en bevisst egoistisk begrunnelse for å delta i frivillig arbeid, noe som skiller seg ut fra en tidligere altruistisk begrunnelse for å delta i frivillig arbeid for å hjelpe og stille opp for en god sak. Men som nevnt, er dette litt vanskelig overførbart til yngre ungdommer.

6.1.3 Føler seg ikke hjemme i annen organisert fritid

En fellesnevner hos RØFF- medlemmene var at de aller fleste hadde få eller ingen organisert fritid utenom RØFF- møtene. Når jeg spurte informantene innenfor den første RØFF- gruppa, hva de gjorde ellers på fritiden hadde alle vært innom forskjellige organisasjoner tidligere, som fotball, håndball, korps og drilling. Men ungdommene hadde kun kort tid med medlemskap innom disse organisasjonene. En av jentene uttaler seg slik, i det individuelle intervjuet:

«æ har vorre med på en fritidsinteresse, det e jo, trur det va fotball æ va med på. Ja, men det va bare et år eller nå sånt. Fant ut at det ikkje va nåkka for mæ»

Ei annen jente sier noe lignende når jeg spør hva hun holder på med ellers på fritiden:

«ee... det e egentlig bare RØFF. Øm... jeg har vært med på litt forskjellig... jeg har vært med på fotball...»

I den andre RØFF- gruppen jeg var innom hold de fleste på med fotball ved siden av RØFF. De hadde fotballtreningen på det lokale fotballaget tre ganger i uken i tillegg

til RØFF- møtene. En av guttene spilte fotball, men ikke aktivt på et fotballag. Han var mer interessert i å være ute i naturen. Han sier dette under gruppeintervjuet:

”æ spille litt fotball, men ikke på nå sånn der...(..) å være ute, går i skogen (..) bare være der”

Når jeg spør hva han gjør når han er ute, sier at han gjør alt mulig og trives best utendørs. Som jeg poengterte innledningsvis når jeg tok for meg RØFF som en organisasjon, er ikke RØFF ei ungdomsgruppe som er ment som en oppsamlingsplass for ungdom som ikke hører hjemme i andre organisasjoner. Det er aktiviteten som står i fokus. Med aktiviteten i fokus viser jeg til avsnittet ovenfor, hvor RØFF- ungdommene var svært opptatt av friluftsliv og førstehjelp. Men det kommer også fram at disse ungdommene ikke er organisert i andre typer fritidsaktiviteter.

Forskning viser at dagens ungdom er svakere knyttet til enkeltorganisasjoner enn tidligere (Aars M. F 2011). Det vises til undersøkelser som er gjort i 1998 og i 2009, hvor andel frivillig ungdom i 1998 lå på 45 prosent og har sunket til 39 prosent i 2009. Det er enkeltindividet og aktiviteten som står i fokus i dag. Videre viser forskning at flere *”unge faller utenfor organisasjonslivet, men når unge først deltar som frivillig, er de mer motiverte og klare på sine forventninger”* (Aars M. F 2011:70).

Med tanke på ungdommenes måte å organisere seg handler det om et valg de har gjort i forhold til sine interesser, noe som vi igjen kan knytte til avsnittet ovenfor, med aktiviteten i fokus.

6.2 Grunner til å fortsette med det frivillige arbeidet

Når vi ser på hvorfor ungdommene valgte å fortsette ser jeg i alle fall tre grunner til dette; den første handler om en felles sosial arena for ungdommen, som igjen går over i betydningen av jevnaldrende. Den andre begrunnelsen handler om en varierende fritid med mange forskjellige aktiviteter på medlemsmøtene med friluftsliv og førstehjelp i fokus. Den tredje begrunnelsen handler om

læringsprosessene, om å lære noe nytt og nyttig. Den tredje begrunnelsen vil jeg ta for meg i neste kapittel med en pedagogisk drøfting.

6.2.1 Det sosiale fellesskapet med jevnaldrende

Et viktig trekk som gikk igjen hos alle informantene var betydningen av jevnaldrene for at de skulle fortsette i RØFF. For eksempel oppga alle det som et viktig punkt at vennene deres og flere jevnaldrende måtte fortsette eller begynne i RØFF for at de selv skulle fortsette å være medlem av organisasjonen. Ei av jente i den første RØFF-gruppa sier blant annet dette i det individuelle intervjuet for at hun skal fortsette å være medlem:

«at vi gjør praktisk ting og at vi har det gøy... å at gruppa blir mer samkjørt»

Eller som en av guttene i den første RØFF- gruppa påpeker:

«at det blir mer variert og kanskje at flere av vennene mine begynner her»

Ei av jentene poengterte hvorfor det var viktig med venner som også var frivillig:

”atee... Da får vi være i lag litt på fritida, åså kan vi liksom det samme, på en måte. At vi liksom eeemm... æ og ho eine vi e veldig mye i lag, så vi ee... for eksempel vis (pause) går eller nåkka sånt å så skjer det nåkka, så kan vi begge to det”

Dermed poengterer ungdommene betydningen av jevnaldrende medlemmer, og en varierende aktivitet innenfor gruppene. Det kan relateres til Bourdieus klassebegrep som jeg var inne på i kapittel 3. Ungdommene trives best sammen med de som tilhører samme samfunnsklasse som dem selv og som har den samme interessen i friluftsliv og førstehjelp. Ungdommene synes det er viktig å få være sammen med sine klassekamerater også på fritiden og at de kan dra nytte av å ha de samme kunnskapene om friluftsliv og førstehjelp hvis det skulle være behov for det.

Det sosiale fellesskapet med de jevnaldrene som en sterk betydning for at ungdommene skal fortsette som frivillige innenfor RØFF, bygger enda mer opp under avsnittet 6.1.1 familie og venner som en begrunnelse for å starte. Fellesskapet med de jevnaldrende, gjennom sosial tilhørighet er viktig for ungdommenes

sosialiseringsprosess (Frønes 2006). Dermed blir denne begrunnelsen for å fortsette i RØFF, bare en forsterkelse av forrige delkapittel 6.1 Hva får ungdom til å starte med frivillig arbeid. Videre snakker Wollebæk, Selle og Lorentzen om forskjellen på en aktiv, passiv og utenforstående deltaker av frivillige organisasjoner. De påpeker at *”sosial tilhørighet vil først og fremst utvikles hos de som etablerer bånd til organisasjonen gjennom mer omfattende deltakelse”* (2000:105).

Undersøkelsene deres viser at 37 prosent av befolkningen er aktive medlemmer, 39 prosent definerer seg som passive og 24 prosent står helt utenfor (Wollebæk, Selle og Lorentzen 2000:106). Det vil si at gjennom det sosiale fellesskapet med de jevnaldrende, vil ungdommene over tid få et etablert bånd til RØFF som en organisasjon. Slik jeg har vært inne på tidligere skal det etableres en ungdomsleder. Erfaringen som leder, gjennom større ansvar, kan føre til et sterkere bånd til organisasjonen. Dette er ikke noe jeg har konkrete funn på i mitt materiale, men av egen erfaring kan jeg påpeke det. Vi kan for eksempel referere til ordtaket som mange har hørt om, ”en gang frivillig, alltid frivillig”.

Vi kan også trekke linjer til Anthony Giddens teori om det refleksive selvet som står ovenfor en kontinuerlig strøm av valgmuligheter i det postmoderne samfunnet. Slik jeg har vært inne på er det ikke bare ungdomsorganisasjonen RØFF som fokuserer på friluftsliv og førstehjelp. Dette er aktiviteter du også kan finne innenfor for eksempel speideren. En organisasjon jeg vet at mine informanter også har hatt muligheten til å velge hvis de ønsket det i sitt nærområde. Men det refleksive selvet handler om at du selv kan bestemme hvilken organisasjon du ønsker å bli medlem av. Hvis den organisasjonen du har meldt deg inn i ikke presenterer dine forventninger, kan du velge å melde deg ut til fordel for en annen organisasjon. Det er dette Giddens kaller for det rene forhold (1996:16). Tidligere har jeg visst til kjernefamilien som eksempel, men vi kan også trekke linjene til organisasjonslivet. Slik Giddens poengterer, er ikke identiteten din i det postmoderne samfunnet definert på bakgrunn av din families sosiale posisjon i samfunnet. I det postmoderne samfunnet velger du selv din identitet, gjennom refleksive valg og beslutninger. RØFF- ungdommene har selv valgt å delta i RØFF, og kan dermed på sikt etablere sin identitet som blant annet frivillig.

6.2.2 Varierende fritid

Under kategorien en varierende fritid, kan vi blant annet trekke linjer til spørsmålet om hva RØFF personlig betyr for ungdommene. På en skala fra 1-10 svarte ungdommene at deres personlige deltakelse lå på mellom 5-9. De aller fleste sa at den lå på en 8. Når jeg spør hvorfor og hva som skulle til for at betydningen skulle øke, svarte noen av ungdommene i de individuelle intervjuene dette:

”at det ikke blir det samme heile tia, eg like ikkje sånn som repeteres heile tia, så... (..) at det blir oftar!”

”ee.. at det blir meire ting som skjer fremover. At det liksom, at det blir et bedre program på en måte, en plan. Det e det, hvis det begynne å bli mer interessante aktiviteteta som æ kunne tenke mæ, selv om æ syns det e interessant i lika vel”

Her poengterer ungdommene ønsket om en varierende fritid, og aktiviteter innenfor RØFF. I tillegg ønsker de oftere medlemsmøter, slik jeg har vært inne på i forrige avsnitt. I den andre RØFF- gruppa var guttene enige om at deltakelsen i RØFF hadde stor betydning, når jeg spurte dem hvorfor under gruppeintervjuet, svarte de:

”det e viktig å kunne, å det e artig å være her”

Når jeg spurte ungdommene hva som skulle til for at betydningen skulle øke ytterligere, svarte han som ikke var aktivt med i et fotballag at han ønsket flere turer. Det var de andre guttene også enige om, men de trudde også at det kom til å bli en realitet så fort de var ferdige med sekstimers kurset i førstehjelp de nå holdt på med.

Wollebæk, Selle og Lorentzen påpeker at de unge i spørreundersøkelsene deres har skilt seg ut igjennom hele deres arbeid som tok utgangspunktet i 1986 og 2006 (2000). *”De vil først og fremst ha meningsfulle aktiviteter å drive med”* (Wollebæk, Selle og Lorentzen 2000:255). De er opptatt av personlig utfoldelse, med et svært resultatorientert og instrumentelt syn på den frivillige innsatsen (Wollebæk, Selle og Lorentzen 2000). Det underbygger det individuelle hos ungdommene, noe som vi igjen kan sammenlignes med avsnittet 6.1.2 Aktiviteten er i fokus, samtidig som vi kan trekke linjene ungdommens beskrivelse og vektlegging av en varierende fritid.

Vi kan også trekke linjene tilbake til kapittel 2. Det frivillige feltet og undersøkelsen til Aars M. F som er kommet fram til at ungdom vektlegger vennskap høyere enn de voksne som begrunnelse for frivillig arbeid (2011).

Slik jeg har vært inne på tidligere kan vi også trekke linjene til Anthony Giddens beskrivelse av det postmoderne samfunnet, og det refleksive selvet. Ungdommene i dagens samfunn står ovenfor mange valgmuligheter. Innenfor den organiserte fritiden har ungdommene mange forskjellige organisasjoner å velge mellom etter hvilke interesser de har. Innenfor den uorganiserte fritiden, kan vi også finne mange friluftslivsentusiaster. De som går turer og ferdes i fjell og mark uten å tilhøre en konkret organisasjon.

For å skape den selvidentiteten du ønsker gjennom det refleksive prosjektet, sier Giddens at du selv må velge hva du ønsker å gjøre gjennom de mange valgalternativene det postmoderne samfunnet representerer. Han sier videre at vi er, hva vi gjør oss selv til. Endringene i samfunnet skjer veldig raskt, de valg vi gjør representerer vår selvidentitet. Ungdommenes identitet i det postmoderne samfunnet blir ikke lengre definert av slektskap, kjønn og sosial bakgrunn. I følge Giddens handler det om et refleksivt valg for å forme din egen selvidentitet.

6.3 Kort oppsummert

Jeg har nå tatt for meg flere begrunnelser for hvorfor ungdommene ønsket å starte i RØFF i utgangspunktet og hvorfor de har valgt å fortsette i organisasjonen. Med utgangspunktet i den empiriske undersøkelsen kom jeg blant annet fram til ungdommenes store interesse for de aktivitetene som RØFF representerer, og at de ikke følte seg hjemme i annen organisert fritid var en viktig begrunnelse for å starte. RØFF er en ungdomsorganisasjon som representerer en spesiell fritidsaktivitet, friluftsliv og førstehjelp. Mange ungdommer i dagens samfunn er sterkt knyttet til idretten, noe som flere av mine informanter har prøvd, men ikke ønsket å fortsette med. En viktig begrunnelse som kom fram både når det kom til hvorfor ungdommene startet i RØFF, og hvorfor de ønsker å fortsette var betydningen av samvær med jevnaldrende.

I tillegg til at ungdommene nevnte begrunnelser som en varierende fritid, som en viktig faktor for å fortsette. RØFF representerer en stor bredde av forskjellige aktiviteter og kunnskaper som ungdommene mest sannsynlig vil få bruk for senere i livet sitt. Ungdommenes begrunnelse har jeg knyttet opp mot tidligere forskning på det frivillige feltet, med spørreundersøkelser som viser til samme eller lignende funn som jeg er kommet fram til. I tillegg har jeg knyttet dette opp mot sosiologisk teori som jeg fant relevant for problemstillingen min. I utgangspunktet er det Pierre Bourdieus habitusbegrep og Anthony Giddens teori om samfunnsendringene og det refleksive selvet for å belyse den sosiologiske begrunnelsen for prosjektet. I tillegg har jeg har brukt begrepene altruisme og egoisme.

7. Læringsprosessene

I det følgende vil jeg begynne med å ta for meg det empiriske grunnlaget med utgangspunktet i RØFF- ungdommenes utsagn og knytte dette til tidligere forskning. Deretter vil jeg gå i dybden på en pedagogisk diskusjon, med utgangspunkt i den didaktiske relasjonsmodellen og den proksimale utviklingssonen.

7.1 Det empiriske grunnlaget

Ungdommene i de to RØFF- gruppene har vært igjennom mange forskjellige aktiviteter på medlemsmøtene. Siden den ene gruppa har holdt på lengre enn den andre, er det naturlig at ungdommene hadde forskjellige utgangspunkt. Den første RØFF- gruppa hadde blant annet vært på mange forskjellige turer, og fått prøvd seg på førstehjelp som HLR og sideleie på et medlemsmøte de hadde ute.

”da prøvde vi oss på den dukka, åså va vi, gikk vi sammen to og to åså måtte vi legge kverandre i stabilt sideleie. Og sjekka om vi pusta og sånne ting”

Dette er det medlemsmøtet de fleste ungdommene i den første RØFF- gruppa, hvor jeg gjennomførte individuelle intervju, tar opp igjen når jeg senere spurte dem om de hadde en spesiell erfaring de ville ta med seg videre. De snakker om at det er viktig å kunne førstehjelp hvis noe skulle skje en gang.

”hvis æ for eksempel e alene, eller nåkka sånt, så vet æ ka æ skal gjøre”

Guttene i den andre RØFF- gruppen har vært med på litt flere aktiviteter, men denne gruppen har også medlemsmøte oftere en den første gruppen. De har blant annet vært igjennom et sekstimers grunnkurs i førstehjelp, hvor de hadde fått lært teorien inne og fått prøvd seg i praksis ute i en førstehjelpsløype. De to F-ene i RØFF står for friluftsliv og førstehjelp, når jeg spurte ungdommene om det var en av disse aktivitetene de likte best svarte de noe varierende. Noen likte friluftsliv best, andre førstehjelp og noen syntes begge delene var artig. Guttene i den andre RØFF- gruppa sier dette under gruppeintervjuet:

”Æ syns det litt artigere å gå på tur, enn å sitte inne å snakke om førstehjelp”

”Det e artig det å, å lære om førstehjelp! (..) ja, like artig!”

Interessen for de to hovedmomentene innenfor RØFF er noe forskjellig. Vi snakket videre om hvordan ungdommene lærte best, hvor de fleste kom fram til at de lærte best gjennom praktisk gjennomføring og samarbeid, men at det også var en viktig faktor for eksempel når det kom til førstehjelp, at de fikk innføring hva som skulle gjøres. Det kunne være gjennom teori eller at noen viste dem hvordan det praktiske skulle gjennomføres før de selv fikk prøve seg. Ungdommene i den andre RØFF-gruppa snakker om erfaringene sine fra grunnkurset i førstehjelp, hvor de ble delt inn i grupper og måtte samarbeide for å løse oppgavene i ei rebusløype. Dette syntes de var veldig artig, og lærerikt. En av guttene poengterte at han lærte best gjennom samarbeid, dermed var denne typen oppgaver veldig bra og noe han ønsket mer av.

”I samarbeid. Ja, sånn som vi gjør på 6 timers kurset (..) æ syns det e bra, for da får vi både være ute og inne”

Og som en av de andre guttene sier under gruppeintervjuet:

”vi huske det på en måte litt bedre da...”

Dette illustrerer et poeng som Wollebæk, Selle og Lorentzen har tatt for seg i forhold til i hvilken grad organisasjonene er skolerende. De har sett på enkeltindividets meninger, og det kommer klart fram at de aktive frivillige helt klart mener at organisasjonene er skolerende (2000:244). *”Frivillig sektor har svært stor grad av legitimitet i befolkningen og blir sett på som viktig”* (Wollebæk, Selle og Lorentzen 2000:246). Det vil si at den kunnskapen ungdommene lærer i dag innenfor frivillige organisasjoner, vil de høyst sannsynlig få bruk for senere i livet. Ikke bare lærer de førstehjelp og hvordan man skal ferdes til fjells, men de lærer hvordan de kan samarbeide, ta ledelsen og hvordan de skal håndtere vanskelige situasjoner. Ikke minst er det en positiv faktor at de har vært innenfor en anerkjent frivillig organisasjon, som i mange tilfeller blir sett positivt på av for eksempel en fremtidig arbeidsgiver.

Jeg sier ikke at alle ser positivt på frivillige organisasjoner som Røde Kors, men poenget er at ungdommene som er medlem og deltar på medlemsmøtene til RØFF vil nyte godt av dette på flere plan i livet. Som Aars, Nordø, Wollebæk og Christensen

påpeker, *betraktes frivillige organisasjoner som en viktig lærings- og sosialiseringarena* (2011:50).

7.2 Pedagogisk diskusjon

For å knytte dette opp til en pedagogisk diskusjon vil jeg begynne med å ta for meg den didaktiske relasjonsmodellen og den proksimale utviklingssonen med som jeg introduserte i kapittel 4. Nå ser jeg på konkrete eksempler fra ungdomsorganisasjonen RØFF. Deretter går jeg over til å diskutere hva disse modellene og teoriene har å si for ungdommers læringsprosess ved å se dem i sammenheng. Til slutt tar jeg for meg dannelsesprosessene innenfor organisasjonen.

7.2.1 Den didaktiske relasjonsmodellen

Den didaktiske relasjonsmodellen kan relateres til hvordan medlemsmøtene til RØFF planlegges og gjennomføres. Vi kan for eksempel bruke planleggingsprosessen og gjennomføringen av sekstimers grunnkurs for den andre RØFF- gruppa for å vise til denne modellen. Nå har jeg ikke intervjuet lederne, men jeg har selv erfaring som kursholder av dette kurset, som jeg kan relatere til eksempelet. Den didaktiske relasjonsmodellen består av seks sentrale begreper: undervisningen må ha et mål, et faginnhold, læringsaktiviteter, vurdering, materielle forutsetninger og relateres til elev- og lærerforutsetninger.

For å vise til et eksempel fra medlemsmøtene til RØFF med gjennomføring av grunnkurs i førstehjelp, er kursets mål at RØFF- ungdommene skal sitte igjen med grunnkunnskaper om førstehjelp slik at de kan yte livreddende førstehjelp i en nødssituasjon. Det faglige innholdet i et sekstimers grunnkurs i førstehjelp, tar utgangspunkt i et hefte med teori og oppgaver underveis. Metoden eller læringsaktiviteten omhandler en kombinasjon av teori og praksis, for eksempel hvordan du utfører HLR (Hjerte Lunge Redning) og hvorfor du gjør dette. Kursleder går først igjennom teori i fellesskap, og viser hvordan du utfører HLR på ei dukke. Deretter får kursdeltakere, i dette tilfellet RØFF- ungdommene, gå sammen to og to og gjennomføre HLR sammen og alene på ei dukke. Videre er det noen rammer eller materielle forutsetninger for undervisningen. For eksempel må kurset holdes i store

nok lokaler til at RØFF- ungdommene kan spres i rommet samtidig som lederen har kontroll på alle. Det er fordi at ungdommene skal kunne gjennomføre praktiske oppgaver i lokalet, samtidig som lederen kan følge med på alle og hjelpe til underveis. En annen materiell forutsetning handler også om du har nok øvingsdukker slik at alle får prøvd seg på HLR.

Innenfor den didaktiske relasjonsmodellen kommer vi også inn på elev- og lærerforutsetninger som handler om hvilken kunnskap eleven allerede sitter inne med og hva læreren kan lære fra seg. Lederne i RØFF har gått instruktørkurs for å undervise i førstehjelp, mens noen av ungdommene har kanskje vært borti førstehjelp tidligere og andre ikke. Hvis det er kursdeltakere som har for eksempel har vært igjennom gjennomføring av HLR tidligere, kan kurslederen sette sammen en som kan det fra før og en som ikke kan det fra før når de skal praktisere på dukkene. Kurslederen får på denne måten lagt den praktiske gjennomføringa av HLR til rette, slik at alle får prøvd seg. Ved hjelp av dem som kan dette fra før, kan gjennomføring av de praktiske øvelsene gå litt fortere. Dette er en form for samarbeidslæring.

Til slutt har den didaktiske relasjonsmodellen en vurderingsfaktor. Etter at et sekstimers grunnkurs i førstehjelp er gjennomført får ungdommene en praktisk prøve. Mange kursledere kjører prøven ute, med førstehjelp i forhold til ei bilulykke. Grunnen til at det ofte blir brukt ei bilulykke som test, er fordi kurslederne har da mulighet til å legge inn alle de forskjellige faktorene ungdommene har vært igjennom i kurset. De kan for eksempel sette en sjåfør i forsetet som henger over rattet og er bevisstløs, og en som sitter i baksetet med håndleddet skåret opp. Da har ungdommene lært igjennom kurset hvordan de skal få frie luftveier til sjåføren, og hvordan de skal bandasjere en åpen pulsåre for å stoppe blødningene. Gjennom den praktiske prøven med ei bilulykke får RØFF- ungdommene testet ut all kunnskapen de har lært igjennom kurset. Kursdeltakerne, i dette tilfellet RØFF- ungdommene får ikke en tall/bokstav- karakter på kurset. Vi kan relatere det til en bestått eller ikke bestått av kurset, hvor det er obligatorisk å få med seg hele kurset og til slutt gjennomføre førstehjelpsprøven ute i samarbeid med de andre deltakerne.

7.2.2 Den proksimale utviklingssonen

Vygotsky og sosiokulturelle perspektiver på læring kan brukes som et eksempel på å diskutere RØFF- ungdommenes utgangspunkt i læringsprosessen de går igjennom. Det finnes selvfølgelig andre læringsteorier som også passer inn, men jeg velger å ta utgangspunktet i Vygotsky og den proksimale utviklingssonen fordi jeg har hatt et gjennomgående fokus på læring gjennom praksis og samarbeid i dette prosjektet. Som jeg har vært inne på tidligere er RØFF en organisasjon hvor fokuset ligger på friluftsliv og førstehjelp, kunnskaper i forhold til dette og at ungdommene skal lære å samarbeide og ta ledelsen i forskjellige situasjoner. I tillegg til dette hadde ungdommene selv noen forventinger til hva de skulle lære, og at dette var noe de kom til å få bruk for senere.

Hvis vi ser på eksempelet med den tradisjonelle formen for tavleundervisning, kan jeg vise til eksempel medlemsmøter i RØFF. Jeg vil ta utgangspunkt i samme eksempel som ovenfor, med førstehjelpskurset. RØFF- ungdommene har vært igjennom sekstimers grunnkurs i førstehjelp hvor de hadde teorien inne sammen med lederne, og en praktisk prøve ute etter fullført teori. Som regel blir kurset gjennomført med et kurshefte slik at kursdeltakerne kan følge med i eget hefte hva kurslederen går igjennom. Kurslederen tar som regel i bruk en ferdig utfylt Power Point som er relatert til heftet. Gjennomføringen av teorien på en Power Point, kan relateres til en moderne form for tavleundervisning ved hjelp av lysbilder som er satt sammen på forhånd med illustrasjonsbilder og tekst. På bakgrunn av at RØFF- lederen kan mer en ungdommene blir han eller hun en medierende hjelper. Ved hjelp av tavleundervisningen og kursheftet, legger RØFF- lederen det til rette slik at ungdommene får gjennomført teori og praksis gjennom individuelle og samarbeidsoppgaver.

Når ungdommene har gjennomført den praktiske førstehjelpsprøven har de nådd en ny ytterkant i den proksimale utviklingssonen. Det vil si at RØFF- lederen kan forvente at ungdommene skal klare grunnleggende førstehjelp alene ved en senere anledning. Neste utfordring ligger i et viderekommende førstehjelpskurs, hvor lederne kan ta utgangspunktet i at RØFF- ungdommene kan de grunnleggende ferdighetene som for eksempel å legge en person i sideleie eller gjennomføre HLR, og kan gå videre på for eksempel psykisk førstehjelp eller søk etter savnet på

vinteren. Gjennom grunnkurset i førstehjelp har RØFF- ungdommene og lederne vært igjennom en diagnostiserende undervisning som har ført til ungdommene sitter igjen med førstehjelpskunnskaper som de kan ta med videre til et høyere nivå neste gang.

7.2.3 Sett i sammenheng

Vi har nå sett på eksempler på hvordan den didaktiske relasjonsmodellen og den proksimale utviklingssonen kan relateres til RØFF- ungdommenes læringsprosess. Vygotsky poengterer at ungdommene er avhengig av en medierende hjelper for å nå den proksimale utviklingssonenes ytterkant. Denne medierende hjelperen må være en voksen eller en som kan mer enn dem. Han poengterer videre at dersom to og to elever sitter sammen er det ikke mediering (Imsen 2010b:259). Dette kan relateres til den didaktiske relasjonsmodellen under en av de seks faktorene i modellen, lærer- og elevforutsetninger.

I et klasserom sitter det et mangfold av elever, og alle disse elevene har ulike utgangspunkt for læring. For det første lærer vi alle på forskjellige måter. For det andre har vi alle forskjellige utgangspunkt for læring. For eksempel lærer noen best med praktisk undervisning, for eksempel å gjøre ting med hendene. Mens andre lærer best med teorien, for eksempel med tavleundervisning og notering underveis. Andre liker en kombinasjon. I tillegg sitter noen elever inne med kunnskaper fra tidligere, fra personlige interesser, forskjellige organisasjoner eller fra sine foreldre. Alt dette er faktorer som spiller inn på en undervisningssekvens. På lik linje har RØFF-medlemmene forskjellige utgangspunkt når de startet med førstehjelpskurset, noen har vært borti førstehjelp tidligere, mens andre igjen ikke kunne noe før de startet.

Hva da med den eleven eller RØFF- ungdommen som kan mer enn sidemannen? Det kan diskuteres om den RØFF- ungdommen som kan mer en sidemannen også kan sees på som en medierende hjelper, men i følge Vygotsky er han ikke det. Fordi han anser elevene for å være på samme "nivå", og det må en voksen til for å nå den ytterste utviklingssonen. Eller som definisjonen på en medierende hjelper sier at det er snakk om en voksen eller en som kan mer. Hvem er det som kan mer? I en klasseromssituasjon er det ofte en elev som kan mer enn sidemannen, eller at eleven i noen tilfeller også kan mer enn læreren på bestemte temaer. Et poeng som er satt i

fokus i skolesammenheng de siste årene er *eleven som en ressurs*. Et eksempel på dette kan være når vi snakker om kunnskaper om IKT, hvor elevene i mange sammenhenger kan mer enn læreren. Eller i RØFF sammenheng, hvor det kan være at noen av ungdommene har vært gjennomført HLR tidligere. Da kan lederen bruke disse ungdommene til hjelp, slik at lederen i samarbeid med ungdommene som kan dette fra før, kan lære det videre til de som ikke kan det. Slik jeg har vært inne på ovenfor er det ofte slik at kursdeltakerne blir satt sammen to og to for å gjennomføre praktiske oppgaver, for eksempel HLR.

På denne måten kan vi se en viktig sammenheng mellom den didaktiske relasjonsmodellen med de seks begrepene som skal til for å gjennomføre en god undervisningssekvens, og den proksimale utviklingssonen hvor sammenhengen med de seks begrepene er viktig for at en elev eller i denne sammenheng RØFF-medlemmet skal nå den ytterste utviklingssonen og arbeide seg videre der ifra.

7.3 En måte å lære på, en måte å være på.

Jeg har nå fokusert på sosiokulturelle læringsteori som setter fokus på sosiale fellesskap som opphav til all læring. I tidligere forskning lå fokuset mer rettet mot de konstruktivistiske teoriene som definerte kunnskap som en individuell prosess (Imsen 2010b). Vygotskys teori inkluderer både et individualistisk og sosialt syn på læringsprosessen. *”Den legger sterk vekt på kulturen som rammer for den individuelle læringen, og at barnet sosialiseres inn i et kulturelt fellesskap gjennom utviklingsforløpet”* (Imsen 2010b:330). Men hans teori kommer til kort når vi snakker om eleven som en ressurs. Fordi en medelev også i mange sammenhenger kan fungere som en medierende hjelper.

Det er viktig å bygge et solid læringsfellesskap for elevene. Her kan vi blant annet vise til Gunn Imsens eksempel fra et prosjekt med utviklingslæring; *”Fostering communities of Learning”* (2010b:331). Dette prosjektet tok utgangspunkt i fire viktige begreper for å bygge et læringsfellesskap: handlekraft, refleksjon, samarbeid og læringsorientert kultur. Handlekraft innebærer at eleven skal være bevisst sin egen læring, med et mål og gode strategier. Refleksjon vil si at læringen ikke skal være reseptivt, men noe eleven kan gjøre til sitt eget med tanke på at alle lærer forskjellig.

Samarbeid handler om at elevene skal lære å ta ansvar for sin del av oppgaven som en helhet gjennom en felles ansvarsfølelse, gjensidig respekt og en følelse av personlig identitet og gruppetilhørighet. Til slutt har vi begrepet *læringsorientert kultur*. Læringskulturen er en viktig faktor gjennom læringsprosesser, forhandling, fellesskap og arbeid mot et felles mål. ”Kulturen er ryggraden i læringsfellesskapet” (2010b:331).

Her kommer vi blant annet inn på samarbeidslæring, som jeg vil si er et viktig begrep i forhold til mitt prosjekt, noe som jeg igjen vil relatere til spørsmålet om hvorvidt ungdomsorganisasjoner som RØFF kan føre til dannelsprosesser. For det første er det viktig å poengtere at læringsprosessene til de frivillige ungdommene og dannelsprosessene er vanskelig å skille fra hverandre. Det ene går over i det andre. For eksempel vil jeg si at ungdomsorganisasjoner som RØFF fører til dannelsprosesser fordi ungdommene lærer bestemte kunnskaper og væremåter igjennom de mange kursene og aktivitetene i organisasjonen. Slik jeg har vært inne på tidligere skal ungdommene igjennom omfattende førstehjelpskurs. Vi kan se på disse førstehjelpskursene, som en form for utdanningsplan for RØFF- medlemmene. Førstehjelpskursene har en bestemt rekkefølge, de starter med det grunnleggende og jobber seg oppover, slik utdanningsforløpet er i dagens norske skoler.

Med de mange kursene og de forskjellige aktivitetene RØFF- medlemmene skal igjennom, kan vi også se en sosialiseringprosess som igjen lærer ungdommene å samarbeide og ta ledelsen i forskjellige situasjoner. Denne formen for læring og samvær med andre fører dermed med til en form for selvstendigjøring av RØFF- medlemmene på sikt. RØFF er en liten del av en større sammenheng, det vil si at ungdomsgruppen RØFF er bare en del av Norges Røde Kors som en organisasjon, på lik linje med Hjelpekorpsset eller Flyktningshjelpa. Hver RØFF- gruppe har sitt særpreg med bakgrunn i hvem som er leder og erfaringene til denne lederen i tillegg til at gruppene har en overordnet organisasjonsstruktur med bakgrunn i Norges Røde Kors.

De to RØFF- gruppene jeg har vært innom var noe forskjellige med tanke på hvem som var ledere, samtidig som de har den samme overordnede organisasjonsstrukturen å forholde seg til, på lik linje med alle de andre organisasjonene under Norge Røde Kors. For eksempel baserer medlemskapet seg på

frivillige medlemmer. Det er et viktig poeng innenfor RØFF som en ungdomsorganisasjon at de skal ha sitt eget særpreg i tillegg til den overordnede organisasjonsstrukturen. Det er fordi at RØFF- ungdommenes meninger om hvilke aktiviteter deres gruppe skal holde på med, er viktig. Slik jeg har vært inne på tidligere, er målet for gruppene er å etablere en egen ungdomsleder. Ungdommene skal fungere mest mulig selvstendig etter hvert som de blir eldre.

Dermed vil jeg si at læringsprosessen sammen med sosialiseringen RØFF- ungdommene går igjennom når de følger den formelle opplæringen i blant annet førstehjelp, fører til en dannelsesprosess. Gjennom hver RØFF- gruppes særpreg og den overordnede organisasjonsstrukturen, med de forskjellige aktivitetene ungdommene får oppleve, fører til en felles dannelse i gruppen. Det vil for eksempel si at når RØFF- ungdommene har vært igjennom alle førstehjelpskursene, og deretter tatt steget videre med instruktørkurset når de er gamle nok besitter alle det samme dannelsesgrunnlag, og samtidig ligger det et sett med forventinger over dem. De blir en ressurs for deres RØFF- gruppe og Norges Røde Kors som helhet fordi tidligere RØFF- medlemmer som har fulgt utdanningsforløpet innenfor førstehjelp, kan være med å trene opp nye medlemmer til den samme kunnskapen.

I tillegg til at RØFF- ungdommene blir en ressurs for organisasjonen, tilegner de seg kunnskap som de mest sannsynlig får bruk for senere i livet også utenfor organisasjonen, og deri ligger dannelsesaspektet. Da tenker vi ikke bare på den konkrete førstehjelpskunnskapen, men også erfaringen med samarbeid med mange forskjellige personer og det å ta ledelsen i forskjellige situasjoner.

Gjennom samvær med andre RØFF- medlemmer på forskjellige kurs og aktiviteter vil jeg si at RØFF som en organisasjon fører med seg et sett med læringsprosesser, som igjen fører til en dannelsesprosess av ungdommene. Hvis vi bruker skolen som et eksempel, fører også den med seg et sett med dannelsesprosesser gjennom læringsprosessene i skolen. Men vi kan diskutere om RØFF kanskje i noe større grad fører til en sterkere dannelsesprosess, med tanke på at ungdommene er medlemmer i RØFF på frivillig basis, og ikke fordi de må være tilstede. På bakgrunn av min empiriske undersøkelse, og tidligere erfaring som frivillig selv, vil jeg si at RØFF som en ungdomsorganisasjon helt klart kan føre med seg dannelsesprosesser gjennom læringsprosessene og samværet med de jevnaldrende og lederne av

ungdomsgruppa. RØFF er derfor ikke bare en måte å lære på, men også en måte å være på.

8. Avslutning

Jeg startet prosjektet med et ønske om å se nærmere på profesjonaliseringen av den frivillige sektoren, et begrep blant annet Håkon Lorentzen har tatt for seg (2004). Med bakgrunn som frivillig i mitt lokale Hjelpeskors, ønsket jeg å se nærmere på frivillig ungdom innenfor ungdomsorganisasjonen RØFF. Var det mulig å relatere profesjonaliseringen som Lorentzen snakker om til dagens frivillige ungdom? Men utgangspunktet mitt endret seg etter min empiriske undersøkelse. Ungdommene hadde for liten erfaring til at jeg kunne relatere materialet mitt til en problemstilling om profesjonaliseringen. Etter en ny grundig gjennomgang av materialet bestemte jeg meg for å se på hvorfor ungdommene valgte å gå inn i en frivillig organisasjon som RØFF og hva som skulle til for at de skulle fortsette.

Det jeg er kommet fram til i mitt materiale og gjennom dette forskningsprosjektet som omhandler frivillig ungdom i ungdomsorganisasjonen RØFF, er at de jevnaldrende har størst betydning for hvorfor disse ungdommene valgte å starte i RØFF i første omgang og hvorfor de ønsker å fortsette. Disse funnene samkjører med tidligere forskning på det frivillige feltet i forhold til ungdoms og andres begrunnelser for frivillig sosialt arbeid. Blant annet er det skrevet en rapport for sentere for forskning, sivilsamfunn og frivillig sektor om *”Ung frivillighet i Norge”* (2011). De er blant annet kommet fram til at ungdom vektlegger andre ting enn de voksne når vi snakker om begrunnelser for sosialt frivillig arbeid. Venner er av stor betydning. Dette er også noe Ivar Frønes har poengter i sin bok om *”De likeverdige”*. Sosialisering gjennom jevnaldrende er et av de viktigste momentene for dagens barn og ungdom (Frønes 2006).

I tillegg til at RØFF- ungdommene gjennomgående poengterer betydningen av jevnaldrende, skiller også betydningen av læringsprosessene seg ut i materialet. Ungdommene er bevist hva RØFF står for, og at de kommer til å lære noe som er viktig for dem senere i livet. Dette punktet svarer direkte på den pedagogiske delen av dette prosjektet. RØFF- ungdommene går gjennom flere læringsprosesser, blant annet via førstehjelpskurs og turer i fjell og mark. De lærer også å ta ledelsen i forskjellige situasjoner, og å samarbeide med hverandre. Gjennom denne kunnskapen og sosialiseringen med de andre RØFF- medlemmene har jeg også

diskutert om læringsprosessene og sosialiseringprosessene igjen kan føre til en danningsprosess av RØFF- ungdommene.

Jeg valgte å fordype meg i de seks begrunnelser som jeg har gått i dybden på i kapittel 6 og 7, fordi mine informanter beskrev disse begrunnelse som veldig viktige for å starte og fortsette i en ungdomsorganisasjon som RØFF. Wollebæk, Selle og Lorentsen påpeker at: *”frivillig arbeid for alle typer organisasjoner er i hvert fall delvis motivert ut fra et ønske om å bidra til en sak, mens den viktigste årsaken for å fortsette å arbeide frivillig er følelsen av sosial tilhørighet”* (2000:146). I mitt materiale kommer betydningen av sosialiseringen med de jevnaldrende tydelig fram hos de yngre ungdommene som jeg har intervjuet, i tillegg vises det at betydningen av en varierende fritid og en felles sosialisering- og læringsarena er viktig for dem. Derfor har jeg konkludert med at RØFF ikke bare er en måte å lære på, men også en måte å være på.

Litteraturliste

- Aard, Jacob, Åsta Dyrnes Nordø, Dag Wollebæk og Dag Arne Christensen (2011): *"Ung frivillighet i Norge – Endringer og kontinuitet i unges frivillige engasjement 1998-2009"*. Senter for forskning på sivilsamfunnet og frivillig sektor, rapport 6 2011.
- Flemsæter, Frode, Katrina M. Brown og Frank Egil Holm (2011): *"Friluftslivets moralske landskap – Trender og tradisjoner"*. I: "Rural brytninger". Marit S. Haugen og Egil Petter Stræte (red). Tapir Akademisk Forlag, Trondheim.
- Frønes, Ivar (2006): *"De likeverdige – Om sosialisering og de jevnaldrenes betydning"*. Gyldendal Norske Forlag AS, Oslo. 3. utgave, 1. Oppslag 2006.
- Giddens, Anthony (1996): *"Moderniteten og selvidentiteten – Selvet og samfunnet under sen-moderniteten"*. Av Anthony Giddens forlag på Hans Reitzels Forlag AS.
- Guneriussen, Willy (2005): *"Emilie Durkheim"*. I: "Klassisk og moderne samfunnsteori". Heine Andersen og Lars Bo Kaspersen (red). Hans Reitzels Forlag, København.
- Imsen, Gunn (2010a): *"Lærernes verden -innføring i generell didaktikk"*. Universitetsforlaget, 4 utgave.
- Imsen, Gunn (2010b): *"Elevenes verden – Innføring i pedagogisk psykologi"*. Universitetsforlaget. 4. Utgave, 4. Oppslag 2010.
- Joas, Hans og Wolfgang Knøbel (2009): *"Social Theory – Twenty Introductory Lectures"*. Cambridge university press 2009
- Jærvinen, Margaretha (2005): *"Pierre Bourdieu"*. I: "Klassisk og moderne samfunnsteori". Heine Andersen og Lars Bo Kaspersen (red). Hans Reitzels Forlag, København.
- Kaspersen, Lars Bo (2005): *"Anthony Giddens"* I: "Klassisk og moderne samfunnsteori". Heine Andersen og Lars Bo Kaspersen (red). Hans Reitzels Forlag, København.
- Kroglund, Nina Drolsum og Tove Valmot (2007): *"Ute en vinternatt -Røde Kors Hjelpkorps i aksjon gjennom 75 år"*. Kagge forlag AS, Oslo
- Lorentzen, Håkon og Jon Rogstad (1994): *"Hvorfor frivillig? Begrunnelser for frivillig sosialt arbeid"*. Oslo, institutt for samfunnsforskning.
- Lorentzen, Håkon (2003): *"Farvel til amatørerne! Velferdsstaten og de frivillige organisasjonene"*. I P2 akademiet, bind XXXI. Oslo, Transit AS.

- Lorentzen, Håkon (2004): *"Felleskapet fundament – sivilsamfunnet og individualismen"*. Oslo, Pax Forlag.
- Lorentzen, Håkon og Line Dugstad (2011): *"Den norske dugnaden – Historie, kultur og fellesskap"*. Høyskoleforlaget 2011.
- Paulgaard, Gry (1997): *"Feltarbeid i egen kultur – Innenfra, utenfra eller begge deler?"*. I: *"Metodisk feltarbeid – Produksjon og tolkning av kvalitative data"* Erik Fossåskaret, Otto Laurits Fuglestad og Tor Halfdan Aase (red):". Universitetsforlaget AS, Oslo.
- Ryen, Anne (2006): *"Det kvalitative intervjuet – Fra vitenskapsteori til feltarbeid"*. Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS. Bergen, 2. oppslag 2006.
- Thagaard, Tove (2009): *"Systematikk og innlevelse – En innføring i kvalitativ metode"*. Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS. Bergen, 3. utgave 2009.
- Ulstein, Kristen (1998): *"Organisasjon og ledelse i frivillig arbeid"*. Universitetsforlaget AS, Oslo
- Wollebæk, Dag, Per Selle og Håkon Lorentzen (2000): *"Frivillig innsats – Sosial integrasjon, demokrati og økonomi"*. Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS, Poland.
- Wollebæk, Dag, Per Selle og Kristin Strømsnes (2008): *«Endringsprosesser i norsk frivillighet: En kunnskapsoversikt.»* Rokkansenteret, rapport 6 2008.

Internettkilder

Om frivillighet Norge <http://www.frivillighetnorge.no/no/om_oss/> [Lesedato: 15.03.2014]

Røde Kors (2011): <<http://www.rodekors.no/Global/HK/Organisasjon/Dokumenter/Dette%20er%20R%C3%B8de%20Kors/Dette%20er%20R%C3%B8de%20Kors%20Rev%202011.pdf>> [Lesedato: 10.03.2014]

Rogn, Hallgrim (2012): "Naking på tur – årets fjelltrend" <<http://ut.no/artikkel/1.10456823>> [Lesedato: 29.05.2014]

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

"Ungdommers deltakelse i frivillig arbeid "

Bakgrunn og formål

Jeg er masterstudent i sosiologi ved universitetet i Tromsø, og skal skrive en sosiologisk og pedagogisk masteroppgave. Temaet for studiet er ungdommers deltakelse i frivillig arbeid, i min studie vil jeg ta utgangspunktet i Røde Kors. Formålet med dette studiet er å få informasjon om hva ungdom tenker om temaet frivillig arbeid og hva dette innebærer.

Denne forespørselen går til deg som er medlem av RØFF (Røde Kors Friluftsliv og Førstehjelp):

Jeg ønsker å se nærmere på hvorfor ungdom er frivillig, og ungdommers motivasjon for videre deltakelse i en organisasjon som Røde Kors og RØFF.

I denne sammenheng ønsker jeg å snakke med dere som er medlemmer av ungdomsgruppen RØFF.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Jeg ønsker å forta intervjuer med dere som er medlemmene av RØFF. Intervjuet vil ta for seg enkle og konkrete spørsmål som tar for seg din deltakelse, motivasjon og eventuell fremtid i frivillig arbeid. Intervjuet vil bli tatt opp med båndopptaker.

Intervjuet vil ta sted i RØFF sine møtelokaler eller en plass du selv foreslår?
Intervjuet vil vare i ca. 45 minutter.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt og fullstendig anonymiseres. Kun student og veileder vil ha tilgang til intervjuet med deg. Etter prosjektsslutt vil opptakene bli slettet!

Deltakernes personlig navn vil bli anonymisert i prosjektets sluttprodukt.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 1. Juni 2014.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med Kristine Nordman:

Tlf: 91 59 58 93 / e-post: kno024@post.uit.no

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykke til deltakelse i studiet: Ungdommers deltakelse i frivillig arbeid.

Jeg er over 15 år og har mottatt informasjon om studiet: Ungdommers deltakelse i frivillig arbeid, og er villig til å delta:

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

På vegne av:

(Navn på medlem under 15 år)

samtykker vi å ha mottatt informasjon om studiet: Ungdommers deltakelse i frivillig arbeid, og er villig til å la delta i studien:

(Signer av foresatte, dato)

Vedlegg 2: Intervjuguide

Kjønn?

Alder?

Bosted?

Vært med lenge i RØFF?

Interesser:

Hvilken type fritidsaktiviteter holder du med? Sport? Ute/ inne?

Hva synes du om aktiviteter ute i naturen? Som å gå på ski, fjellturer, snøscooter?
Osv.

Er du medlem av andre frivillige organisasjoner? Hvilke?

Har du noen tanker om hva du skal bli når du blir voksen? Hvilken utdanning du har tenkt å gå??

Hvor mange førstehjelpskurs har du deltatt på? Eventuelt andre kurs?

Deltakelse:

Hvor eller på hvilken måte fikk du først høre om RØFF?

Hva var det som fikk deg til å starte i RØFF?

Hvor ofte har dere medlemsmøter? Er du med på alle møtene?

Hvilke type aktiviteter holder dere på med i RØFF?

I hvor stor grad får du selv være med å bestemme hvilke aktiviteter dere skal holder på med?

Er det noen aktiviteter du synes er mer spennende eller artig å holde på med enn andre?

Er det et område du har større interesse for en andre? Eks. Førstehjelp, snøskred, klatring, gå fotturer på fjellet osv? (Utdyp)

Når dere er på tur, tar du ansvaret, ledelsen i noen situasjoner? Eventuelt hvilke?

På en skala fra 1-10, hvor viktig er din deltakelse i RØFF for deg? Hvorfor?

På hvilken måte lærer du best? Gjennom gruppearbeid, lytte, skrive eller praktisk?

Har dere en egen ungdomsleder i gruppa?

Kunne du tenke deg å selv være leder? Hvorfor?

Motivasjon:

Hva synes du om samholdet i gruppen du er i?

Hvor stor del av dine ukentlige aktiviteter gjennomfører du sammen med RØFF-medlemmene?

Hva skal til for at du fortsetter å være med i RØFF?

Er det dere ungdommer eller de voksne som har størst innflytelse/bestemmer mest i gruppen?

Hva vet du om frivillig arbeid? Kan du forklare meg litt hva du legger i frivillig arbeid?

Har du en spesiell erfaring som du har gjort deg gjennom RØFF som du har lyst å fortelle meg om?

Har du noen gang opplevd å få bruk for dine førstehjelpskunnskaper utenfor RØFF?

Nettverk:

Har du familie som er frivillig aktiv eller som har vært frivillig aktiv?

Hvor stor del av vennene dine er med i RØFF?

Er dette venner du hadde før du meldte deg inn i RØFF, eller har du fått dem etter at du ble medlem i RØFF?

Identitet: Hvordan vil du beskrive deg selv i forhold til ditt medlemskap i RØFF?

Fremtidig frivillig?

Hva vet du om Hjelpekorpsset? Kan du fortelle meg litt om det?

Ser du for deg en fremtid hvor du er frivillig i for eksempel Hjelpekorpsset eller en annen frivillig organisasjon?

Eventuelt om du kommer til å være frivillig i en annen organisasjon enn Røde Kors.

Forventinger: opplever du noen spesielle forventinger av folk rundt deg i forhold til at du er medlem i RØFF?